

SPIS TREŚCI

Wstęp	3
Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa łódzkiego	5
W zakresie Epidemiologii	9
Sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w województwie łódzkim w roku 2016	9
Analiza wykonania szczepień ochronnych obowiązkowych w województwie łódzkim w roku 2016	11
Ocena stanu sanitarno-higienicznego podmiotów wykonujących działalność leczniczą w województwie łódzkim w roku 2016	12
W zakresie Higieny Komunalnej	17
Stan sanitarny województwa w 2016 roku wraz z oceną obszarów w zakresie higieny komunalnej, w których mogą wystąpić zagrożenia dla zdrowia ludzi	17
Intensyfikacja działań skutkujących poprawą stanu sanitarnego woj. łódzkiego w 2016 roku	19
Zagadnienia wymagające intensyfikacji działań w 2017 roku	20
W zakresie Higieny Pracy	23
Wnioski	25
W zakresie Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku	27
Charakterystyka stanu sanitarnego zakładów produkcji i obrotu żywnością oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością	27
Zakłady produkcji żywności	27
Obiekty obrotu żywnością	29
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte	30
Zakłady żywienia zbiorowego zamknięte	31
Nadzór nad suplementami diety	32
Jakość zdrowotna środków spożywczych krajowych produkowanych w nadzorowanych zakładach oraz znajdujących się w obrocie w obiektach zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego	33
Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz miejsca obrotu tymi produktami	37
Obiekty produkcji i konfekcjonowania kosmetyków	38
Jakość zdrowotna materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków	38
Wnioski	39
W zakresie Higieny Radiacyjnej	41
Nadzór bieżący	41
Monitoring skażeń promieniotwórczych środowiska i żywności na terenie województwa	42
Zdarzenia radiacyjne o zasięgu wojewódzkim	42
W zakresie Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego	43
W zakresie Higieny Dzieci i Młodzieży	45
Żłobki i kluby dziecięce	45
Przedszkola	45
Szkoły	46
Warsztaty szkolne i centra szkolenia zawodowego	48
Placówki z pobytem całodobowym	48
Placówki wsparcia dziennego	48
Placówki wychowania pozaszkolnego	49

Placówki wypoczynku letniego i zimowego	49
Podsumowanie	49
W zakresie Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej	51
Redukcja zagrożeń zdrowotnych wynikających z używania wyrobów tytoniowych oraz narażenia na bierne palenie	51
Profilaktyka otyłości wśród dzieci i młodzieży szkolnej oraz promocja aktywności fizycznej, prawidłowego odżywiania i zdrowego stylu życia	52
Profilaktyka uzależnień od substancji psychoaktywnych	53
Profilaktyka HIV/AIDS	55
Światowy dzień zdrowia w 2016 roku – profilaktyka cukrzycy	56
XIII Wojewódzka Konferencja Profilaktyczna „Wybrane problemy zdrowotne dzieci i młodzieży”	56
Akcja Lato 2016	57
Profilaktyka zachorowań na grypę	57
Promocja szczepień ochronnych	57
Europejski dzień wiedzy o antybiotykach	57
Inne działania	57
Nadzór nad środkami zastępczymi	59
Podsumowanie	61

Szanowni Państwo

*Urszula Sztuka-Polińska
Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
w Łodzi*

Przedstawiam Państwu ocenę stanu sanitarnego i epidemiologicznego województwa łódzkiego w 2016 roku. Ta skondensowana publikacja jest wynikiem pracy kilkuset pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa.

Pokazuje ogrom przedsięwzięć i pracy zarówno systemowej jak i wynikającej z inicjatyw własnych i kreatywności specjalistów różnych dziedzin medycznych i związanych ze zdrowiem, zatrudnionych w służbie sanitarno-epidemiologicznej – instytucji zdrowia publicznego.

Polecam serdecznie lekturę opracowania i proszę o życzliwą recenzję naszej pracy.

A handwritten signature in blue ink, consisting of several fluid, connected strokes.

PAŃSTWOWA INSPEKCJA SANITARNA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Województwo łódzkie, leżące w geometrycznym centrum Polski, miało i nadal ma ogromne znaczenie dla jego rozwoju gospodarczego. Przez dwa stulecia województwo słynęło z produkcji włókienniczej i odzieżowej. Przemiany gospodarcze ostatnich lat zmieniły profil gospodarczy regionu. Obecnie najbardziej rozwiniętymi gałęziami są: przemysł lekki włókienniczy i odzieżowy, elektroniczny, elektromaszynowy i chemiczny. Zajmując obszar **18219 km²** (**5,8%** powierzchni kraju) plasuje się na **9** miejscu co do wielkości wśród województw w kraju, a na **6** miejscu pod względem liczby mieszkańców (**2504136**).

Pod względem administracyjnym województwo dzieli się na **24** powiaty, w tym:

- **3** grodzkie: Łódź, Piotrków Trybunalski, Skierniewice;
- **21** ziemskich: bełchatowski, brzeziński, kutnowski, łaski, łączycki, łowicki, łódzko-wschodni, opoczyński, pabianicki, pajęczański, piotrkowski, poddębicki, radomszczański, rawski, sieradzki, skierniewicki, tomaszowski, wieluński, wieruszowski, zduńsko-wolski, zgierski;
- **177** gmin, w tym **18** miejskich, **133** wiejskich i **26** miejsko-wiejskich;
- **44** miasta, **5009** miejscowości wiejskich i **3494** sołectwa.

Państwowa Inspekcja Sanitarna od 01.01.2010 roku funkcjonuje w strukturze rządowej administracji zespolonej. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi jest organem wyższego stopnia w rozumieniu Kodeksu Postępowania Administracyjnego w stosunku do **21** państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych województwa łódzkiego, a jednocześnie organem pierwszej instancji dla **1426** obiektów zlokalizowanych na terenie naszego województwa.

Wśród **21** powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych działających na terenie województwa **6** stacji dysponuje bazą laboratoryjną, natomiast **15** jest wyłącznie stacjami nadzorowymi.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi oraz Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Piotrkowie Trybunalskim i Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Skierniewicach posiadają pełnoprofilowe laboratoria.

Powiatowe Stacje Sanitarno-Epidemiologiczne w Łodzi, Sieradzu, Wieluniu i Zduńskiej Woli posiadają laboratoria niepełnoprofilowe.

Od 2003 roku wyżej wymienione laboratoria tworzą zintegrowaną merytorycznie bazę laboratoryjną Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego, w której wykonywane są badania i pomiary dla wszystkich jednostek organizacyjnych PIS województwa łódzkiego.

**BADANIA WYKONYWANE W ZINTEGROWANYCH MERYTORYCZNIE
LABORATORIACH PIS WOJ. ŁÓDZKIEGO:**

WSSE w Łodzi

Badania żywności
Badania materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością
Badania kosmetyków
Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania epidemiologiczne
Badania wyrobów tytoniowych
Badania środowiska pracy
Badania radiologiczne
Badania z zakresu higieny środowiska

PSSE w Łodzi

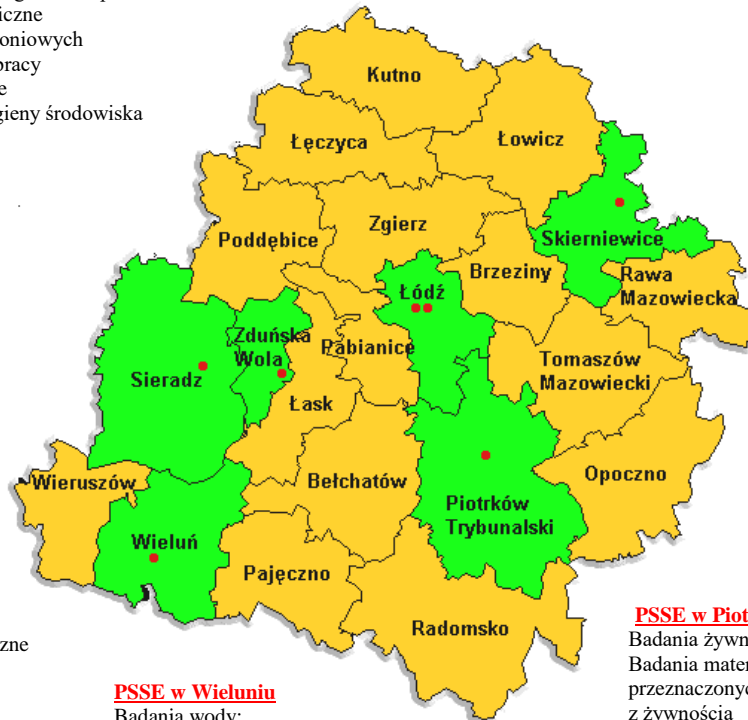
Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- z basenów i kąpielisk
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania środowiska pracy
Badania epidemiologiczne
Badania z zakresu higieny środowiska

PSSE w Zduńskiej Woli

Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- z basenów i kąpielisk
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania środowiska pracy
Badania z zakresu higieny środowiska
Badania czynników szkodliwych z materiałów budowlanych

PSSE w Skierniewicach

Badania żywności
Badania kosmetyków
Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- z basenów i kąpielisk
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania epidemiologiczne
Badania środowiska pracy
Badania z zakresu higieny środowiska
Badania czynników szkodliwych z materiałów budowlanych

PSSE w Sieradzu

Badania epidemiologiczne

PSSE w Wieluniu

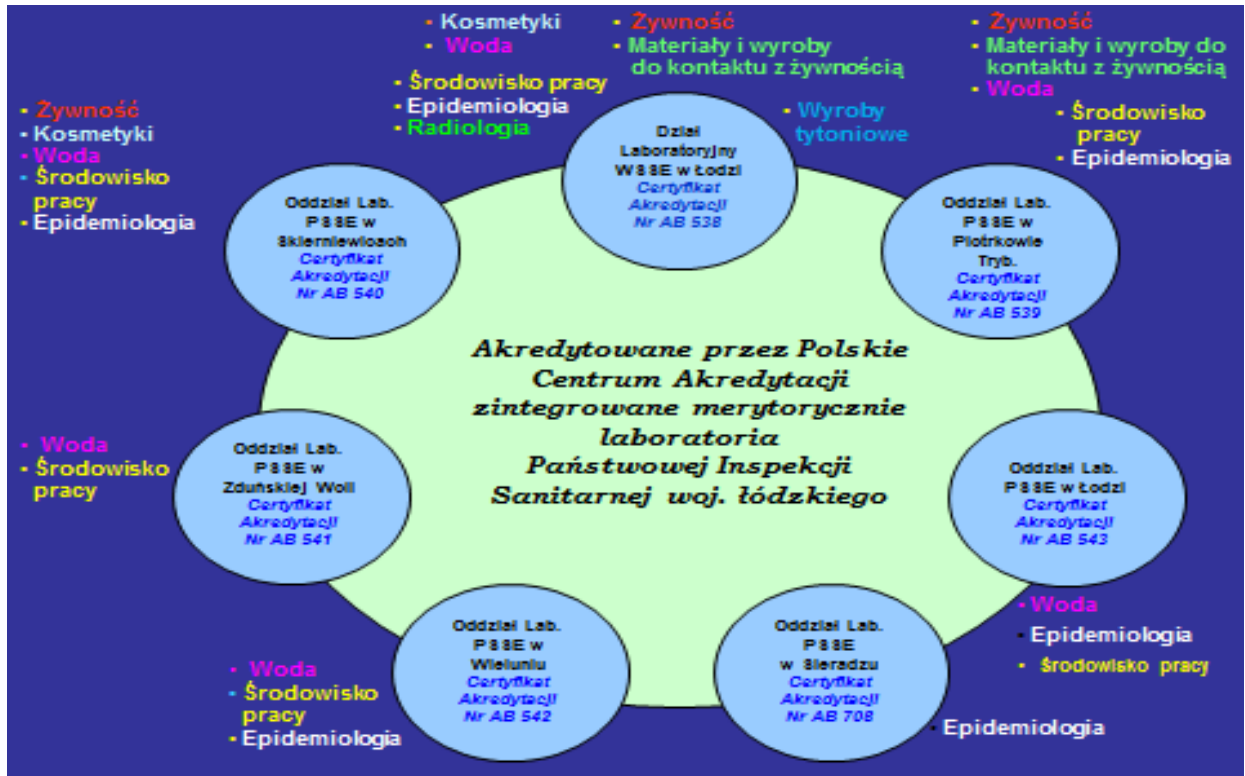
Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- z basenów i kąpielisk
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania epidemiologiczne
Badania środowiska pracy
Badania z zakresu higieny środowiska

PSSE w Piotrkowie Trybunalskim

Badania żywności
Badania materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością
Badania wody:
- do spożycia przez ludzi
- z basenów i kąpielisk
- ciepłej w kierunku Legionella Sp.
Badania epidemiologiczne
Badania środowiska pracy
Badania z zakresu higieny środowiska

Kompetencje techniczne laboratoriów potwierdzają Certyfikaty Akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji, które posiadają wszystkie laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. łódzkiego.

**AKREDYTACJA W ZINTEGROWANEJ MERYTORYCZNIE BAZIE LABORATORYJNEJ
PAŃSTWOWEJ INSPEKCJI SANITARNEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO:**

Laboratorium Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Łodzi, jako jedyne w kraju laboratorium Państwowej Inspekcji Sanitarnej, wykonuje badania wyrobów tytoniowych.

Wdrożony w Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego system zarządzania w działalności laboratoryjnej, zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025 poddawany jest co roku ocenie przez Polskie Centrum Akredytacji, w celu potwierdzenia kompetencji technicznych do wykonywania badań i pomiarów.

Funkcjonujący system zarządzania w działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego, zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17020, jest weryfikowany podczas procesu auditów wewnętrznych. Zapewnia on jednolity sposób prowadzenia działań kontrolnych w województwie łódzkim.

Doskonalenie funkcjonujących systemów zarządzania, stanowi gwarancję uzyskiwania wiarygodnych i użytecznych wyników badań i ocen zgodności prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną. Wymagają one od pracowników ciągłego podnoszenia kwalifikacji, co przedkłada się w konsekwencji na wyższą jakość wykonywania zadań.

Państwowa Inspekcja Sanitarna realizując swoje zadania, na stałe współpracuje z innymi inspekcjami oraz organizacjami na szczeblu centralnym, wojewódzkim i powiatowym m.in. z: Narodowym Instytutem Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładem Higieny w Warszawie, Instytutem Żywności i Żywienia w Warszawie, Państwową Agencją Atomistyki, Instytutem Medycyny Pracy w Łodzi, Inspekcją Weterynaryjną, Wojewódzkim Inspektoratem Ochrony Środowiska w Łodzi, Państwową Inspekcją Pracy.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi w 2016 r. aktywnie uczestniczyła w kształceniu specjalizacyjnym kadry medycznej prowadząc następujące staże i specjalizacje podyplomowe:

- specjalizacja w dziedzinie epidemiologii dla lekarzy w systemie modułowym,
- specjalizacja w dziedzinie zdrowia publicznego dla dziedzin mających zastosowanie w ochronie zdrowia,
- staż kierunkowy dla lekarzy, w zakresie higieny pracy, w ramach specjalizacji z medycyny pracy,
- staż kierunkowy w ramach specjalizacji diagnostów laboratoryjnych w dziedzinie: zdrowie publiczne.

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi i powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa łódzkiego prowadzą strony internetowe, na których zamieszczają informacje o bieżącej działalności, realizowanych programach, a także komunikaty dotyczące bezpieczeństwa sanitarnego.

W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA CHOROÓB ZAKAŹNYCH W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W ROKU 2016

W 2016 r. w porównaniu z rokiem wcześniejszym sytuacja epidemiologiczna chorób zakaźnych w województwie łódzkim była korzystna (spadek zapadalności) tylko dla części rejestrowanych chorób (głównie wirusowe zakażenia jelitowe, różyczka, ospa wietrzna, gruźlica, płonica, inwazyjna choroba meningokokowa i kiła). Wzrost zapadalności dotyczył przede wszystkim zatruc pokarmowych salmonelozowych, zakażeń jelitowych wywołanych przez *Clostridium difficile*, krztuśca, boreliozę, inwazyjnej choroby wywołanej przez *Streptococcus pyogenes* i AIDS.

W 2016 r. ponad dwukrotnie spadła zapadalność na zakażenia jelitowe wirusowe. Zatrucia pokarmowe salmonelozowe stanowiły **97,9%** wszystkich odnotowanych przypadków zatruc pokarmowych. **60,6%** zakażeń bakteryjnych było wywołanych przez *Clostridium difficile* (**576** przypadków), a **6,7%** przez chorobotwórcze szczepy *Escherichia coli*. Ustalonym czynnikiem etiologicznym zakażeń wirusowych były najczęściej rotawirusy (**41,5%**), rzadziej norowirusy (**7,7%**).

W 2016 r. zarejestrowano **10** przypadków jersiniozy jelitowej i **5** przypadków jersiniozy pozajelitowej, **5** przypadków listeriozy (w tym **1** zgon) i **1** przypadek czerwonki bakteryjnej.

Odnotowano **20** ognisk zbiorowych zatruc/zakażeń pokarmowych, w tym **13** w mieszkaniach prywatnych, **3** w szpitalach i **4** w restauracjach. Najczęstszymi ustalonymi czynnikami etiologicznymi ognisk były bakterie *Salmonella*, rzadziej rotawirusy. Główną podejrzaną przyczyną wystąpienia ognisk wywołanych przez bakterie *Salmonella* było użycie do potraw jaj kurzych poddanych niewystarczającej obróbce cieplnej oraz zaniedbania higieniczne w przygotowywaniu i przechowywaniu potraw. Największe ognisko zgłoszone w 2016 r. wystąpiło na studniówce zorganizowanej w sali bankietowej na terenie powiatu łódzkiego wschodniego. W ognisku tym zachorowały **73** osoby i nie udało się ustalić czynnika etiologicznego.

W 2016 r. wzrosła zapadalność na krztusiec (z **27,0** do **36,4**) i świnkę (z **3,8** do **4,1**). Nie odnotowano zachorowań na odrę. Zarejestrowano **3** przypadki ostrych porażen wiotkich u dzieci w wieku 0-14 lat, u których rozpoznano nieokreślone zapalenie mózgu i rdzenia kręgowego oraz zespół Guillain-Barre.

Wzrosła również zapadalność na wzv typu B przewlekłe i BNO (z **12,5** do **15,1**) oraz wzv typu C (z **14,7** do **15,9**), co m.in. można wiązać ze zmianą sposobu rejestracji tych chorób. Odnotowano **2** rodzime przypadki wzv typu A (w 2015 r. – **8** przypadków). Większość rejestrowanych przypadków wzv typu B i C stanowią przypadki przewlekłe, o wieloletnim przebiegu, będące rezultatem zakażeń, do których doszło kilka lub kilkanaście lat wcześniej. W 2016 r. zarejestrowano **7** przypadków ostrego wzv typu B (w 2015 r. - **1**) i **8** przypadków ostrego wzv typu C (w 2015 r. - **2**).

W 2016 r. odnotowano **448** zachorowań na gruźlicę (zapadalność **18,0**), czyli o **56** przypadków mniej niż w 2015 r. (**504** przypadki). Najwyższą zapadalność odnotowano u osób w wieku 65 lat i powyżej (**29,8**), zaś najniższą wśród dzieci w wieku 0-14 lat (**0,57**). Wyższą zapadalność na gruźlicę notowano wśród mieszkańców wsi (**19,4**) niż miast (**17,2**). Częściej na gruźlicę chorowali mężczyźni (**66,2%**) niż kobiety. W 2016 r. wystąpiły **2** zachorowania na gruźlicę prątkującą (w 2015 r. - **6**) wśród osób (dzieci, personel) ze skupisk dziecięcych i młodzieżowych, w których prowadzono akcyjne działania profilaktyczne.

W sezonie epidemicznym 2015/2016 (01.09.2015 r. - 30.04.2016 r.) w województwie łódzkim zgłoszono **191662** zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę, w tym **87244** u dzieci do 14 r.ż. (**45,5%**). U osób chorych wykryto wirusy grypy typu A(H1N1), A, B, wirusy paragrypy typu 3 i wirusy RSV. W czasie aktualnie trwającego sezonu epidemicznego 2016/2017 (od 01.09.2016r. do 22.02.2017r.) zgłoszono **177594** przypadków zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, w tym **72087** u dzieci (**40,6%**), zaś u osób chorych wykryto wirusy grypy typu A i B.

Liczba odnotowanych przypadków nowych zakażeń HIV spadła (z **96** do **91**). **85,7%** zakażonych stanowili mężczyźni, a **14,3%** kobiety. Osoby zakażone były w wieku 20-59 lat. Najwięcej zakażonych zarejestrowano wśród osób w wieku 20-39 lat. Od kilku lat obserwuje się wzrost liczby zakażeń drogą ryzykownych zachowań: homo- i heteroseksualnych oraz zakażeń wykrywanych w fazie AIDS, a także spadek liczby zakażeń u osób stosujących środki odurzające. W 2016 r. zarejestrowano **19** przypadków zachorowań na AIDS (**8** w 2015 r.). Chorzy byli w wieku 20-49 lat. Zachorowało **18** mężczyzn i **1** kobieta. Zmarło **6** osób. Od początku rejestracji tj. od 1986 r. w województwie łódzkim zarejestrowano **1167** przypadków zakażeń HIV, zaś na AIDS zachorowało **256** osób zakażonych, z których **91** zmarło.

W 2016 r. odnotowano mniej przypadków inwazyjnej choroby meningokokowej w porównaniu z rokiem wcześniejszym (z **10** do **8**) i inwazyjnej choroby wywołanej przez *Streptococcus pyogenes* (z **364** do **320**). Więcej zarejestrowano przypadków inwazyjnej choroby pneumokokowej (z **15** do **18**). Nie odnotowano przypadków inwazyjnej choroby wywołanej przez *Haemophilus influenzae* typu b.

W 2016 r. wzrosła liczba zarejestrowanych przypadków zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych i mózgu (z **128** do **136**), podczas gdy liczba przypadków zapaleń mózgu spadła (z **16** do **14**). Odnotowano **3** przypadki opryszczkowego zapalenia mózgu i **4** przypadki kleszczowego zapalenia mózgu.

W 2016 r. niemal dwukrotnie wzrosła zapadalność na boreliozę. Zarejestrowano **3** przypadki choroby Creutzfeldta-Jakoba (postać sporadyczna) zakończone zgonem i **3** przypadki legionelozy, w tym **1** przypadek u osoby, która nie podróżowała przed zachorowaniem.

Spośród chorób importowanych w 2016 r. odnotowano **2** przypadki legionelozy po powrocie z Tajlandii i Krety, **1** przypadek duru rzekomego typu A po powrocie z Indii, **1** przypadek gorączki denga po powrocie z Konga i **1** przypadek wzw typu E po powrocie z Włoch.

Wśród odnotowanych w 2016 r. przypadków chorób pasożytniczych należy wymienić **2** przypadki włośnicy po spożyciu najprawdopodobniej nie badanego mięsa dzika i **3** przypadki bąblowicy.

Spośród chorób przenoszonych drogą płciową w 2016 r. odnotowano **51** przypadków kiły (w tym **2** przypadki kiły wrodzonej), **11** przypadków rzeżączki i **2** przypadki choroby wywołanej przez Chlamydie. Były to niższe liczby zachorowań na te choroby niż w 2015 r., za wyjątkiem kiły wrodzonej.

Wśród wrodzonych chorób zakaźnych i pasożytniczych odnotowano również **3** przypadki choroby wywołanej przez paciorkowce grupy B, **2** przypadki toksoplazmozy wrodzonej, **1** przypadek listeriozy wrodzonej i **1** przypadek wrodzonej ospy wietrznej.

W 2016 r. w porównaniu z 2015 r. odnotowano wzrost liczby osób pokąsanych przez zwierzęta i szczepionych przeciwko wściekliznie (z **558** do **594**) przy nieznacznym spadku ogólnej liczby osób pokąsanych (z **2872** do **2811**). Zarejestrowano **54** przypadki kontaktu ludzi ze zwierzętami dzikimi. Od 2005 r. na terenie województwa łódzkiego nie rejestruje się zachorowań zwierząt na wściekliznę.

W porównaniu z 2015 r. zarejestrowano wzrost liczby przypadków zgonów z powodu zakażeń i chorób zakaźnych (z **82** do **126**). **34,9%** zgonów stanowiły zgony osób chorych na gruźlicę, a **29,4%** zgony osób z rozpoznaniem zakażeniem jelitowym wywołanym przez *Clostridium difficile*. Zgłoszono **13** zgonów osób z wykrytymi wirusami grypy i **9** zgonów osób chorych na neuroinfekcje. Spośród chorób inwazyjnych odnotowano **1** zgon 67-letniej kobiety z powodu inwazyjnej choroby meningokokowej i **4** zgony osób w wieku 55-69 lat z powodu inwazyjnej choroby pneumokokowej.

ANALIZA WYKONANIA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH OBOWIĄZKOWYCH W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W ROKU 2016

Przeciwko gruźlicy zaszczepiono **98,7%** dzieci urodzonych w 2016 r. (w 2015 r. - **99%**). W pierwszej dobie życia zaszczepiono **85,9%** noworodków (w roku wcześniejszym - **87,6%**).

Pierwszą dawką szczepionki przeciwko wzv typu B szczepione są dzieci w pierwszej dobie życia, kolejne dawki podawane są w 2 i 7 m.ż. W 2016 r. odsetek dzieci zaszczepionych przeciwko wzv typu B w 1 r.ż. wynosił **85,9%** (w 2015 r. - **87,6%**).

W 1 r.ż. dzieci otrzymują trzy dawki szczepionki DTP (szczepienie pierwotne), zaś w 2 r.ż. jedną dawkę szczepienia uzupełniającego. Dzieci z przeciwwskazaniami do szczepienia szczepionką DTP otrzymują szczepionkę przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi zawierającą acelularny komponent krztuśca lub szczepionkę DT. Szczepionka z acelularnym komponentem krztuśca jest podawana wszystkim dzieciom w 6 r.ż. i 14 r.ż. Szczepienia przeciwko błonicy i tężcowi są wykonywane w 19 r.ż. Szczepienie pierwotne przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi wykonano u **54,6%** dzieci urodzonych w 2016 r. (w 2015 r. - **56,1%**). Cykl szczepienia pierwotnego i dawkę uzupełniającą otrzymało **96,7%** dzieci urodzonych w 2015 r. (w roku wcześniejszym - **96,9%**). Szczepionką z acelularnym komponentem krztuśca zaszczepiono **64,9%** dzieci w 6 r.ż. (w roku poprzednim - **45,7%**). Przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi lub przeciwko błonicy i tężcowi zaszczepiono **99,2%** dzieci w 14 r.ż. (w 2015 r. - **94,2%**) i **99,3%** osób w 19 r.ż. (w roku poprzednim - **86,8%**).

Szczepienia przeciwko poliomyelitis obejmują dwie dawki szczepionki inaktywowanej IPV w 1 r.ż. w ramach szczepienia pierwotnego i dawkę uzupełniającą w 2 r.ż. W 2016 r. szczepieniami przeciwko poliomyelitis objęto **54,5%** dzieci w 1 r.ż. (w 2015 r. - **56%**). Szczepienie pierwotne i dawkę uzupełniającą otrzymało **96,7%** dzieci w 2 r.ż. (**96,8%** w roku poprzednim). Dzieci w 6 r.ż. szczepieniem przypominającym szczepionką inaktywowaną lub atenuowaną OPV objęte zostały w **65,1%** (**49,2%** w 2015 r.).

Pierwsza dawka szczepienia przeciwko odrze, śwince i różyczce jest podawana dzieciom w 13-15 m.ż., zaś dawka przypominająca w 10 r.ż. Szczepionką potrójną zaszczepiono **79,7%** dzieci w 2 r.ż. (w 2015 r. - **77,4%**). Natomiast w 10 r.ż. zaszczepiono **90,2%** dzieci (w roku poprzednim - **94,9%**).

Szczepienia przeciwko zakażeniom *Haemophilus influenzae* typu b wykonywane są w 1 r.ż. (trzy dawki szczepienia pierwotnego) i 2 r.ż. (dawka uzupełniająca) Szczepienia pierwotne przeciwko zakażeniom *Haemophilus influenzae* typu b wykonano u **53,6%** dzieci urodzonych w 2016 r. (w 2015 r. - **56%**). Natomiast **95%** dzieci urodzonych w 2015 r. zaszczepiono pierwotną lub uzupełniającą dawką szczepionki (w roku wcześniejszym - **96,8%**).

Wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych w województwie łódzkim nadal utrzymuje się na wysokim poziomie, jednakże w 2016 r. podobnie jak w roku wcześniejszym nastąpił dalszy spadek wykonania szczepień obowiązkowych. Dotyczył on wybranych szczepień wykonywanych u dzieci w 1 i 2 r.ż.

Od kilku lat w województwie łódzkim, podobnie jak w całym kraju zwiększa się liczba osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. W II półroczu 2016 r. do organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim zgłoszono informacje o **1200** rodzicach/opiekunach dzieci uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych. Jako najczęstszą przyczynę uchylania się rodziców/opiekunów dzieci od obowiązku szczepień ochronnych (**35%**) wskazywano wpływ ruchów antyszczepionkowych, rzadziej wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną, odrębności kulturowe, religijne lub etniczne oraz wcześniejszy NOP u osoby zobowiązanej.

W 2016 r. na terenie województwa łódzkiego odnotowano **124** przypadki niepożądanych odczynów poszczepiennych (w 2015 r. - **94** przypadki). W większości były to łagodne NOP-y. Odnotowano **16** przypadków poważnych i **1** przypadek ciężkiego NOP-u.

OCENA STANU SANITARNO-HIGIENICZNEGO PODMIOTÓW WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM W ROKU 2016

Pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim w 2016 r. znajdowało się **4096** podmiotów wykonujących działalność leczniczą (**58** szpitali), w tym **94** podmioty (**13** szpitali) pod bezpośrednim nadzorem Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi. Placówki nadzorowane były w zakresie oceny stanu sanitarno-technicznego, czystości bieżącej, zabezpieczenia przeciwepidemicznego, w tym zaopatrzenia w materiały i sprzęt jednorazowego użytku, prawidłowości procesów dezynfekcji i sterylizacji, przeprowadzania działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych, zaopatrzenia w wodę, ujęć awaryjnych, postępowania z bielizną, zwłokami, gospodarki odpadami oraz zagadnień z zakresu żywności i żywienia.

W 2016 r. pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego Pionu Epidemiologii przeprowadzili **4023** kontrole sanitarne w podmiotach wykonujących działalność leczniczą. W wyniku przeprowadzonych kontroli oraz wizji lokalnych na wniosek placówek wydano **293** decyzje zobowiązujące do poprawy stanu sanitarno-technicznego lub opiniujące w celu rejestracji placówek oraz nałożono **11** mandatów karnych na sumę **3200 zł**.

Stan sanitarno-techniczny placówek medycznych na terenie województwa łódzkiego należy określić jako dobry. Duża część placówek jest wyremontowana, spełnia stawiane im wymagania. Nadal są jednak placówki, w których niezbędna jest poprawa stanu sanitarno-technicznego i przeprowadzenie prac dostosowujących do wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 czerwca 2012 r. w *sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą* (Dz. U. z 2012 r., poz. 739).

Podczas przeprowadzonych w 2016 r. kontroli sanitarnych najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami były: brak dostosowań dla osób niepełnosprawnych, nieprawidłowa organizacja pomieszczeń i wentylacja na blokach operacyjnych i salach intensywnej opieki medycznej, brak odpowiedniego zaplecza jak: magazyny, odpowiednio wyposażone brudowniki, brak postępowego, jednokierunkowego ruchu pacjentów, narzędzi i sprzętu medycznego, brak dostępu do łóżek z 3 stron oraz nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i sprzętów.

W 2016 r. wydano decyzje administracyjne na poprawę stanu sanitarno-technicznego m.in. następujących placówek:

- Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Zgierzu – decyzje dotyczące pomieszczeń traktu porodowego, Oddziału Laryngologii, Przychodni Specjalistycznej, Izby Przyjęć, Oddziału Okulistyki, Neonatologii, Ginekologiczno-Położniczego i Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej,

- Centrum Dializa Sp. z o.o. Szpital w Łasku – decyzja dotycząca pomieszczeń laboratorium,
- Wojewódzki Szpital Zespolony w Skierniewicach – decyzja dotycząca pomieszczeń Oddziału Chorób Wewnętrznych II i Pracowni Endoskopii,
- Pabianickie Centrum Medyczne Sp. z o.o. w Pabianicach – decyzje dotyczące pomieszczeń pionu położniczo-ginekologicznego, poradni diabetologicznej, urologicznej, laryngologicznej.

W 2016 r. przeprowadzane były prace remontowe i modernizacyjne w wielu placówkach, w tym prace mające na celu poprawę stanu sanitarno-technicznego poszczególnych pomieszczeń i sprzętów oraz dostosowanie placówek do wymagań ww. rozporządzenia, m.in.:

- Centrum Medyczne im. Rydygiera Sp. z o.o. w Łodzi – m.in. przebudowa pomieszczeń Bloku Operacyjnego, węzłów sanitarnych, instalacji systemu wentylacji z elementami klimatyzacji,
- Medical Magnus Sp. z o.o. w Łodzi – zakończono prace budowlane na Bloku Operacyjnym,
- Szpital Pulsmed Sp. z o.o. w Łodzi – zakończono prace remontowe w ramach rozbudowy i modernizacji oraz uruchomienia w nowej części obiektu Kliniki Transplantacji Tkanki Tłuszczowej i Komórek Macierzystych wraz z Bankiem Tkanek i Komórek,
- Szpital Zakonu Bonifratrów św. Jana Bożego w Łodzi – utworzono Centrum Medyczne im. Łęckiego, w którym udzielane są świadczenia w zakresie ambulatoryjnej opieki medycznej i rehabilitacji z Oddziałem Rehabilitacji Diennej,
- Szpital Wojewódzki w Sieradzu – przeprowadzono generalny remont pomieszczeń Oddziału Pediatrycznego,
- rozpoczął działalność nowy szpital chirurgii jednego dnia Eskulap Usługi Medyczne w Łodzi.

Zgodnie z ustawą z dnia 15 kwietnia 2011 r. *o działalności leczniczej* (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1638 ze zmianami) termin dostosowania podmiotów leczniczych do wymagań ww. rozporządzenia został przedłużony do dnia 31.12.2017 r. (wcześniejszy termin–31.12.2016r.).

Dużym utrudnieniem podczas wykonywania prac remontowych i modernizacyjnych w placówkach jest znaczny stopień wyeksploatowania budynków oraz niekorzystne rozwiązania architektoniczne (np. krzyżujące się ciągi komunikacyjne).

Zabezpieczenie przeciwepidemiczne podmiotów leczniczych na terenie województwa łódzkiego można określić jako właściwe. Zaopatrzenie w materiały i sprzęt medyczny jednorazowego użytku jest dostateczne.

W 8 podmiotach leczniczych w województwie łódzkim znajdują się czynne komory dezynfekcyjne: Uniwersytecki Szpital Kliniczny Nr 1 w Łodzi, Instytut Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi, Samodzielny Szpital Wojewódzki w Piotrkowie Trybunalskim, Tomaszowskie Centrum Zdrowia Sp. z o.o. w Tomaszowie Mazowieckim, Szpital Wojewódzki w Sieradzu, Centrum Dializa Sp. z o.o. Szpital w Łasku, ZOZ w Łęczycy i Wojewódzki Szpital Zespolony w Skierniewicach.

We wszystkich podmiotach leczniczych sterylizacja narzędzi, materiałów opatrunkowych, bielizny odbywa się w autoklawach (para wodna pod zwiększonym ciśnieniem), na miejscu w placówkach lub podpisane są umowy na świadczenie usług sterylizacyjnych z innymi podmiotami.

W 12 szpitalach na terenie województwa łódzkiego zorganizowane są sterylizatornie z podziałem na strefę brudną, czystą i sterylną. Wykonywane są tam wszystkie czynności związane z przygotowaniem sprzętu wielokrotnego użytku i bielizny, jak: dezynfekcja, mycie w automatycznych urządzeniach, sortowanie, pakowanie, sterylizacja i magazynowanie w wyznaczonych do tego celu pomieszczeniach.

Na terenie województwa łódzkiego znajduje się jedna sterylizatornia zorganizowana poza podmiotem leczniczym. Jest to Centralna Sterylizatornia Toruńskich Zakładów Materiałów Opatrunkowych w Łodzi. Świadczy ona usługi w zakresie sterylizacji oraz usługi w pełnym zakresie (dezynfekcja, mycie, pakowanie, sterylizacja). Sterylizatornia ta wyposażona jest w 1 sterylizator plazmowy i 4 autoklawy parowe (przelotowe). W części przygotowawczej znajduje się myjnia przelotowa. Magazyn do przechowywania materiału sterylnego wyposażony jest w monitoring temperatury i wilgotności. Sterylizatornia posiada certyfikat ISO i świadczy usługi innym podmiotom.

W podmiotach, które nie posiadają sterylizatorni zgodnie z obowiązującymi przepisami, sprzęt przygotowany jest na blokach operacyjnych i oddziałach, natomiast proces sterylizacji odbywa się w tzw. „centralnych sterylizatorniach” tj. w pomieszczeniach, gdzie znajdują się urządzenia sterylizujące.

W placówkach lecznictwa otwartego sterylizacja odbywa się także w autoklawach parowych znajdujących się w gabinetach zabiegowych lub punktach sterylizacyjnych. Część placówek lecznictwa otwartego ma zawarte umowy na sterylizację z innymi podmiotami.

Zgodnie z ustawą z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1866, ze zmianami) kierownicy podmiotów leczniczych oraz inne osoby udzielające świadczeń zdrowotnych są obowiązani do podejmowania działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych, a w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne powołane są zespoły i komitety kontroli zakażeń szpitalnych.

Do działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych należą: monitorowanie zakażeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych i czynników alarmowych, ocena ryzyka wystąpienia zakażeń, opracowywanie i aktualizowanie procedur zapobiegających zakażeniom i chorobom zakaźnym, stosowanie środków ochrony indywidualnej i zbiorowej, wykonywanie badań laboratoryjnych, analiza lokalnej sytuacji epidemiologicznej w celu optymalizacji profilaktyki i terapii antybiotykowej oraz prowadzenie kontroli wewnętrznych.

Kierownicy podmiotów wykonujących działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne są obowiązani do organizacji udzielania świadczeń zdrowotnych w sposób zapewniający zapobieganie zakażeniom szpitalnym i szerzeniu się czynników alarmowych oraz warunki izolacji pacjentów z zakażeniem lub chorobą zakaźną i pacjentów szczególnie podatnych na zakażenia szpitalne, wykonywania badań laboratoryjnych w ciągu całej doby, wykonywania badań mikrobiologicznych oraz przekazywanie właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu raportów o bieżącej sytuacji epidemiologicznej szpitala i ogniskach epidemicznych.

Z roku na rok obserwowana jest poprawa realizacji ww. działań w podmiotach leczniczych. Zwiększają się też kwalifikacje członków zespołów kontroli zakażeń szpitalnych.

W 2016 r. do państwowych inspektorów sanitarnych w województwie łódzkim zgłoszono **21** ognisk epidemicznych w szpitalach (**24** w 2015 r.). W niemal połowie zgłoszonych ognisk u chorych wystąpiły objawy nieżytu żołądkowo-jelitowego najczęściej wywołane przez *Clostridium difficile*, rzadziej rotawirusy. W pozostałych ogniskach wywołanych przez bakterie odporne na antybiotyki uznawane za czynniki alarmowe (*Klebsiella pneumoniae* KPC, MBL, *Acinetobacter baumannii* i MRSA) oraz wirus grypy A(H1N1) u pacjentów zakażonych występowały objawy infekcji dróg oddechowych, układu moczowego, łożyska naczyniowego, tkanek miękkich i skóry.

Nadal poprawy wymaga wykonywanie badań mikrobiologicznych w podmiotach leczniczych w celu wykrywania czynników etiologicznych zakażeń, choć w 2015 r. wzrosła średnia liczba badań mikrobiologicznych na łóżko szpitalne w województwie łódzkim (z **15** do **18**).

W 2015 r. najczęściej wykrywanymi czynnikami alarmowymi u pacjentów przebywających w podmiotach leczniczych wykonujących działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne w województwie łódzkim były: rotawirusy (**29,7%**), Klebsiella spp. ESBL(+) (**17,8%**), MRSA (**13,9%**), Escherichia coli ESBL(+) (**10,9%**), Clostridium difficile (**8,7%**) i Acinetobacter spp. (**8,6%**). Aktualnie opracowywane są dane dotyczące czynników alarmowych i liczby badań mikrobiologicznych w 2016 r. w szpitalach w województwie łódzkim.

Podane dane liczbowe dotyczące nadzoru epidemiologicznego nad chorobami zakaźnymi, nadzoru sanitarnego nad podmiotami leczniczymi i wykonywaniem szczepień ochronnych są danymi według stanu na dzień 22.02.2017 r. i mogą ulec niewielkim zmianom.

Przygotowała:

Anna Guzek

Kierownik Oddziału Nadzoru Epidemiologii WSSE

W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ

STAN SANITARNY WOJEWÓDZTWA W 2016 ROKU WRAZ Z OCENĄ OBSZARÓW W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ, W KTÓRYCH MOGĄ WYSTĄPIĆ ZAGROŻENIA DLA ZDROWIA LUDZI

Jakość wody do spożycia w wodociągach zaopatrujących mieszkańców woj. łódzkiego.

Mieszkańcy województwa łódzkiego w 2016 r. byli zaopatrywani w wodę do spożycia przez **583** wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Zdecydowana większość mieszkańców woj. łódzkiego pije wodę dobrej jakości bez zanieczyszczeń mikrobiologicznych i chemicznych.

Jakość wody do spożycia w **99,1%** wodociągów (stan na dzień 31.12.2016 r.) oceniono jako przydatną do spożycia. W **5** wodociągach woda na koniec roku oceniona została jako nieprzydatna do spożycia pod względem fizykochemicznym.

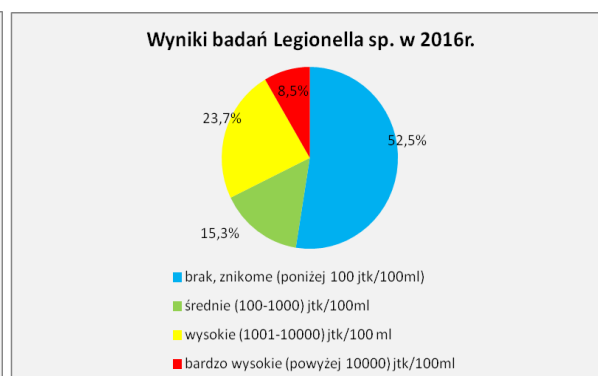
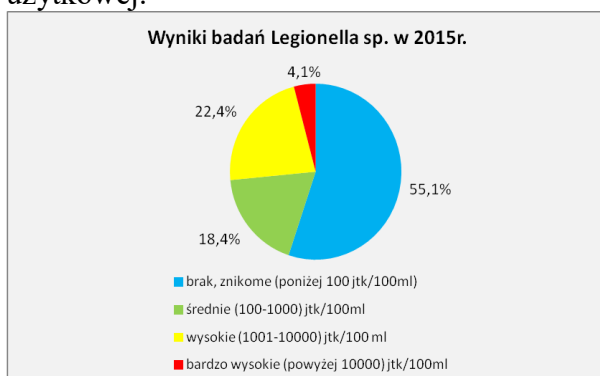
W porównaniu z rokiem poprzednim liczba wodociągów podających wodę nieprzydatną do spożycia na koniec roku zwiększyła się o **3**.

W trakcie 2016 r. brak przydatności wody do spożycia PPIS orzekali w przypadku **22** wodociągów zbiorowego zaopatrzenia z uwagi na przekroczenia parametrów mikrobiologicznych (**18** przypadków) lub fizykochemicznych trwających ponad 30 dni (**4** przypadki). W sytuacji wydania oceny o braku przydatności wody do spożycia PPIS w drodze decyzji administracyjnych zobowiązywali producentów wody do czasowego unieruchomienia wodociągu poprzez wydanie zakazu korzystania z wody do celów spożywczych oraz zapewnienia odbiorcom wody o jakości odpowiadającej wymaganiom. Konsumenty byli zaopatrywani w wodę o odpowiedniej jakości, ponieważ wodociągi przełączono na inne ujęcia lub mieszkańcy byli zaopatrywani w wodę konfekcjonowaną lub za pomocą beczkowsów.

Ocena skolonizowania instalacji wody ciepłej bakteriami Legionella sp. w stacjonarnych podmiotach leczniczych oraz obiektach zamieszkania zbiorowego.

Ciepła woda użytkowa jest środowiskiem dla rozwoju bakterii Legionella sp. Czynnikiem sprzyjającym ich rozwojowi i namnażaniu jest temperatura wody w zakresie 20 -48°C. Do zakażenia bakteriami Legionella sp. dochodzi na skutek wdychania skażonego aerozolu wodno-powietrznego. Osobami narażonymi na zakażenia są chorzy przebywający w szpitalach, zakładach opiekuńczo-leczniczych, mieszkańcy domów pomocy społecznej i innych obiektów zamieszkania zbiorowego itp. Szczególnie narażone są osoby chore przebywające w stacjonarnych podmiotach leczniczych.

W 2016 r. w **59** obiektach szpitalnych na terenie woj. łódzkiego przeprowadzono w ramach nadzoru badanie ciepłej wody użytkowej na obecność pałeczek Legionella sp. W **28** szpitalach stwierdzono skolonizowanie Legionella sp. instalacji ciepłej wody użytkowej.

Monitoring instalacji wody ciepłej pozwala stwierdzić, że w 2016 r. przebadano o **10** szpitali więcej niż w roku 2015 r., a odsetek szpitali, w których stwierdzono przekroczenie *Legionella* sp. nieznacznie wzrósł z ok. **45%** do **47%**.

W wyniku prowadzonego przez PWIS w Łodzi i PPIS woj. łódzkiego postępowania administracyjnego (**25** decyzji), zobowiązującego dyrekcje szpitali do doprowadzenia jakości wody ciepłej do wymagań określonych rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody do spożycia przez ludzi, uzyskano poprawę – tylko w **4** szpitalach jakość wody ciepłej na koniec 2016 r. nie odpowiadała wymaganiom.

W 2016 r. przebadano również w ramach urzędowego nadzoru wodę ciepłą w **106** obiektach zamieszkania zbiorowego. Badania wykonano w **56** domach pomocy społecznej (w **17** z nich stwierdzono przekroczenie dopuszczalnej liczby *Legionella* sp.) oraz w **50** innych obiektach zamieszkania zbiorowego takich jak: domy dziecka, internaty, bursy, ośrodki wychowawcze, hotele, areszty śledcze (w **12** z nich stwierdzono przekroczenia). Odsetek obiektów zamieszkania zbiorowego, w których stwierdzono przekroczenie *Legionella* sp. wzrósł z **20,5%** do ok. **27%**.

W wyniku skolonizowania instalacji wody ciepłej *Legionella* sp. PWIS w Łodzi oraz PPIS prowadzili postępowania administracyjne – w tej grupie obiektów wydano **24** decyzje, w wyniku których doprowadzono jakość wody ciepłej do obowiązujących wymagań w większości z nich, z wyjątkiem **3** domów pomocy społecznej oraz **2** domów dziecka i **1** ośrodka szkolno-wychowawczego, co do których trwa dalsze postępowanie administracyjne.

Jakość wody w kąpieliskach.

W sezonie 2016 r. na terenie woj. łódzkiego zostały zgłoszone przez organizatorów **4** kąpieliska. W porównaniu z rokiem 2015 ubyłoby kąpielisko „Mroźyczka” w Głownie, które zostało uruchomione jako miejsce wykorzystywane do kąpieli. Rady gmin uchwaliły wykaz kąpielisk w powiatach na terenie woj. łódzkiego, który obejmował następujące akweny: „Wawrzkowizna”, pow. bełchatowski, „Zbiornik Wodny w Przedborzu”, pow. radomszczański, „Tatar” w Rawie Mazowieckiej, „Zadębie” w Skierniewicach.

W ramach nadzoru oceniana była jakość wody w kąpieliskach pod względem mikrobiologicznym z uwzględnieniem liczby *Escherichia coli* i paciorkowców kałowych oraz dokonywana była ocena wizualna jakości wody m.in. pod względem zakwitów glonów.

Jakość wody we wszystkich kąpieliskach odpowiadała wymaganiom w całym sezonie 2016 roku.

W 2016 r. dokonano po raz trzeci klasyfikacji jakości wody w kąpieliskach na podstawie czteroletniego zestawu wyników badania bakteriologicznego wody za lata 2013-2016. Kąpieliska sklasyfikowano pod względem jakości wody:

1. „Wawrzkowizna” – jakość doskonała,
2. Zbiornik Wodny Przedbórz – jakość doskonała,
3. „Tatar” w Rawie Mazowieckiej – jakość doskonała,
4. „Zadębie” w Skierniewicach – jakość dobra.

Jakość wody w **2** kąpieliskach sklasyfikowano na wyższym poziomie niż w roku 2015 – zmieniła się z dobrej na doskonałą.

Ocena stanu sanitarnego obiektów użyteczności publicznej.

Kontroli stanu sanitarno-porządkowego i technicznego podlegają takie obiekty jak: hotele, obiekty wczasowo-turystyczne, zakłady fryzjerskie i kosmetyczne, zakłady odnowy biologicznej i tatuażu, domy pomocy społecznej, dworce kolejowe i autobusowe, środki transportu osobowego, wiaty przystankowe, port lotniczy, parkingi, stacje paliw, pływalnie, ustępy publiczne.

W 2016 r. w woj. łódzkim skontrolowano **7290** ww. obiekty i środki transportu. Za stwierdzone uchybienia nałożono **46** mandatów karnych na sumę **8600 zł** i wydano **33** decyzje administracyjne.

Podczas kontroli najczęściej uchybień stwierdza się w zakładach fryzjerskich, kosmetycznych tatuażu i odnowy biologicznej.

Najczęściej stwierdzanymi nieprawidłowościami był brak prawidłowego zabezpieczenia przeciwepidemicznego narzędzi i przyborów fryzjerskich i kosmetycznych: niewłaściwie prowadzone procesy dezynfekcji i sterylizacji, przeterminowane środki dezynfekcyjne, zły stan sanitarno-porządkowy obiektu.

Interwencje zgłaszane przez ludność.

Wpłynęło **570** interwencji przesłanych pisemnie, telefonicznie oraz pocztą elektroniczną od ludności, z czego **350** z Łodzi i powiatu łódzkiego-wschodniego. Wnioski i interwencje dotyczyły głównie:

- złego stanu sanitarno-porządkowego posesji,
- obecności insektów lub gryzoni w lokalach mieszkalnych lub ich zagrzybienia (szczególnie w dużych miastach),
- uciążliwości zapachowych,
- niewłaściwej gospodarki odpadami,
- niewłaściwej gospodarki nieczystościami płynnymi.

Duża ilość zgłaszanych interwencji może świadczyć o braku lub niedostatecznych działaniach ze strony właścicieli, posiadaczy i zarządzających nieruchomościami w zakresie zapewnienia właściwego stanu sanitarnego nieruchomości, którzy są zobowiązani do utrzymywania posesji w należyтым stanie higieniczno-sanitarnym w celu zapobiegania zakażeniom i chorobom zakaźnym.

INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ SKUTKUJĄCYCH POPRAWĄ STANU SANITARNEGO WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W 2016 ROKU

Wzmoczenie nadzoru nad instalacjami wody ciepłej użytkowej w aspekcie przeciwdziałania skolonizowania bakteriami Legionella sp.

W 2016 r. PIS woj. łódzkiego wzmożyła nadzór nad instalacjami wody ciepłej użytkowej w podmiotach leczniczych i obiektach zamieszkania zbiorowego w zakresie przeciwdziałania skolonizowania tych instalacji bakteriami Legionella sp. Oprócz prowadzenia urzędowej kontroli jakości wody ciepłej i egzekwowania prowadzenia kontroli wewnętrznej polegały one również na prowadzeniu akcji uświadamiającej zarządzających pomiotami leczniczymi i obiektami zamieszkania zbiorowego o konieczności wdrożenia i przestrzegania wytycznych WHO i unijnych, w zakresie podejmowania przedsięwzięć prewencyjnych mających na celu przeciwdziałaniu skolonizowania instalacji wody ciepłej użytkowej bakteriami Legionella sp.

Wydawano zalecenia opracowania i przestrzegania procedur dot. utrzymania instalacji wody ciepłej użytkowej w należyтым stanie sanitarnym poprzez zapewnienie odpowiedniej temperatury wody ciepłej w granicach 55-60°C oraz okresowe jej przegrzewanie do temperatury 70-80°C, zgodnie z wymogami rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1422). Polecano prowadzenie regularnej kontroli temperatury wody ciepłej i odnotowywanie jej wyników.

Systematyczne badania wody ciepłej oraz inne działania prowadzone przez PIS woj. łódzkiego w 2016 r. pozwoliły na ocenę stopnia skolonizowania instalacji w obiektach zamieszkania zbiorowego i stacjonarnych podmiotach leczniczych bakteriami *Legionella* sp. i podejmowanie na bieżąco działań interwencyjnych w przypadku wystąpienia tego zjawiska, celem ochrony zdrowia użytkowników ww. obiektów. Pozytywnym zjawiskiem jest doprowadzenie jakości wody ciepłej do obowiązujących wymagań na koniec 2016 r. w **84%** obiektów, w których wystąpiło przekroczenie.

Nadzór nad jakością wody w pływalniach.

W woj. łódzkim w 2016 r. funkcjonowało **78** pływalni, w tym **56** krytych (2 parki wodne), **17** odkrytych i **5** mieszanych.

W 2016 r. nadzór nad jakością wody na pływalniach sprawowano na podstawie nowego rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w *sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach* (Dz. U. z 2015 r., poz. 2016). W trakcie trwania 6 -miesięcznego okresu przejściowego, dającego czas na dostosowanie się przez zarządców pływalni do obowiązujących przepisów, inspekcja sanitarna prowadziła akcję uświadamiającą i informacyjną w stosunku do zarządców, pisemnie oraz w trakcie przeprowadzanych kontroli, informując o obowiązkach wynikających z rozporządzenia. Po okresie przejściowym inspekcja sanitarna rozpoczęła egzekwowanie wykonywania obowiązków przez zarządców pływalni, szczególnie w zakresie prowadzenia regularnych badań wody w ramach kontroli wewnętrznej, bieżącej obserwacji i wizualnej oceny jakości wody oraz każdorazowego niezwłocznego informowania PPIS o jakości wody niezgodnej z wymaganiami.

PPIS ustalili z zarządcami pływalni harmonogramy badania wody w ramach kontroli wewnętrznej zwracając szczególną uwagę na prawidłową częstotliwość badań i ich zakres zgodny z ww. rozporządzeniem.

Niezależnie od badań prowadzonych przez zarządców, mając na uwadze zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego osób korzystających z pływalni, szczególnie w okresie przejściowym, PIS woj. łódzkiego w ramach kontroli urzędowej prowadziła w 2016 r. badania wody na pływalniach z częstotliwością raz na kwartał.

Jakość wody na pływalniach nie budziła zastrzeżeń. W przypadku stwierdzenia odchylenia od wymaganej jakości wody w zakresie parametrów o znaczeniu zdrowotnym wydawane były pisemne polecenia zobowiązujące zarządcę pływalni do natychmiastowej poprawy zaistniałego stanu.

W przypadku możliwości wystąpienia zagrożenia, po oszacowaniu ryzyka zdrowotnego dla osób korzystających z pływalni, wydawano decyzje czasowo unieruchamiające niecki basenowe.

ZAGADNIENIA WYMAGAJĄCE INTENSYFIKACJI DZIAŁAŃ W 2017 ROKU

1. Na skutek występowania w kolejnych latach skolonizowania instalacji wody ciepłej bakteriami *Legionella* sp. inspekcja sanitarna woj. łódzkiego zintensyfikuje działania w zakresie nadzoru nad zapewnieniem bezpieczeństwa zdrowotnego wody ciepłej. Wdrażane będą programy prewencyjne w zakresie zapewnienia właściwego stanu sanitarnego instalacji wody ciepłej, mającego duże znaczenie dla utrzymania jej w stanie nie zagrażającym zdrowiu. Do stacjonarnych i całodobowych podmiotów leczniczych oraz obiektów zamieszkania zbiorowego rozesłano procedury „Bezpieczeństwo wodne w budynkach” oraz „Zagrożenia zdrowotne związane z występowaniem bakterii *Legionella* w instalacjach wodnych zakładów opieki zdrowotnej”, których wdrożenie i stosowanie ma na celu utrzymanie instalacji wody ciepłej w stanie sanitarno-higienicznym nie stwarzającym zagrożenia zdrowotnego dla ludzi.

W 2017 r. inspekcja sanitarna rozszerzy nadzór w zakresie jakości wody ciepłej o badania prowadzone w ramach kontroli urzędowej we wszystkich obiektach zamieszkania zbiorowego typu placówki oświatowe posiadające internaty, bursy oraz domy dziecka. Badania te zaplanowano w harmonogramach na 2017 r. zatwierdzonych przez PWIS w Łodzi i objęto nimi **109** tego typu obiektów.

Ponadto do PPIS z terenu woj. łódzkiego rozesłano „Wytyczne dotyczące wymagań sanitarno-higienicznych dla saun” opracowane przez NIZP-PZH na zlecenie GIS z poleceniem rozpropagowania ich wśród właścicieli saun, celem wdrożenia do stosowania. Powyższe wytyczne, zwłaszcza wobec braku uregulowań prawnych w tym zakresie stanowią wskazania i punkt odniesienia w działaniach kontrolnych organów PIS, celem zminimalizowania zagrożenia zdrowotnego dla osób korzystających z saun.

2. W 2017 r. istotnym zadaniem dla PIS woj. łódzkiego będzie sprawowanie nadzoru nad wdrożeniem dyrektywy EURATOM, zaimplementowanej do przepisów polskich. Przepisy nakładają na przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne oraz podmioty wykorzystujące wodę, pochodzącą z indywidualnego ujęcia, jako część działalności handlowej lub w budynkach użyteczności publicznej obowiązek wykonania wstępnego monitoringu substancji promieniotwórczych w ujęciach wody, w terminie 24 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Badania te obejmują parametry: radon, izotopy radu: Ra-226 i Ra-228 oraz tryt. Zadaniem inspekcji sanitarnej będzie wyegzekwowanie od tych podmiotów badań w ustawowo wyznaczonym terminie tj. do końca listopada 2017 r., a następnie sporządzenie raportu, który na poziomie wojewódzkim winien być przekazany przez PWIS w Łodzi do GIS w terminie 30 miesięcy od dnia wejścia w życie rozporządzenia.

Przygotował:

Marek Łukasiewicz

Kierownik Oddziału Nadzoru Higieny Komunalnej WSSE

W ZAKRESIE HIGIENY PRACY

W 2016 roku w ewidencji inspekcji sanitarnej woj. łódzkiego były **8654** podmioty gospodarcze zatrudniające ogółem **288633** pracowników. W porównaniu z rokiem 2015 nieznacznie zmniejszyła się liczba zaewidencjonowanych podmiotów gospodarczych (o **50**). Odnotowano wzrost o **3841** liczby zatrudnionych pracowników. W dalszym ciągu przeważają mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające mniej niż **10** pracowników (**4654**) oraz przedsiębiorstwa małe zatrudniające do **50** pracowników (**2933**). W 2016 roku stanowiły one odpowiednio **53%** i **34%** ogółu jednostek będących w ewidencji stacji.

Wiodącymi gałęziami przemysłu województwa są w dalszym ciągu: produkcja odzieży oraz produkcja dzianin i tkanin oraz produkcja i przetwórstwo spożywcze zwłaszcza w części powiatów o charakterze rolniczym, które zagospodarowują miejscowy surowiec. Z reguły w/w działalność prowadzona była w zakładach zatrudniających do **10** pracowników i do **50** pracowników.

Ocenę higienicznych warunków pracy dokonano w oparciu o badania i pomiary przeprowadzone w laboratoriach posiadających certyfikat akredytacji, działających na obszarze województwa łódzkiego, w tym w **6** laboratoriach inspekcji sanitarnej.

Laboratoria inspekcji sanitarnej w ramach działalności statutowej wykonały **6614** oznaczeń szkodliwych czynników chemicznych i fizycznych (hałasu, drgań ogólnych i miejscowych, mikroklimatu), pyłów oraz czynników uciążliwych (oświetlenia) występujących na stanowiskach pracy.

Przeprowadzone na stanowiskach pracy badania i pomiary czynników szkodliwych dla zdrowia wykazały, że **4749** pracowników pracowało w warunkach niezgodnych z normatywami higienicznymi, co stanowi **1,6%** ogółu zatrudnionych.

Od kilku lat obserwuje się systematyczny spadek liczby pracowników zatrudnionych w warunkach przekroczenia NDS/NDN czynników szkodliwych dla zdrowia

W stosunku do ubiegłego roku nieznacznie zmniejszyła się - o **168** osób, liczba pracowników zatrudnionych w warunkach przekroczeń normatywów higienicznych dla pyłów i czynników fizycznych czyli w warunkach, które stwarzały zagrożenie dla zdrowia pracujących. W stosunku do ubiegłego roku odnotowano natomiast wzrost o **45**, liczby pracowników zatrudnionych w przekroczeniach NDS czynników chemicznych co stanowi **1,1%** ogółu zatrudnionych w przekroczeniach.

Najliczniejszą grupę pracującą w warunkach przekroczenia norm higienicznych stanowią w dalszym ciągu osoby ekspozowane na hałas. W 2016 roku w przekroczeniach Najwyższych Dopuszczalnych Natężeń hałasu pracowało **4207** osób, co stanowi **88,6%** ogółu osób zatrudnionych w przekroczeniach normatywów higienicznych. Utrzymujące się w wielu zakładach od wielu lat przekroczenia NDN hałasu spowodowały intensyfikację działań prowadzonych przez pracowników higieny pracy (kontrole sanitarne, pomiary laboratoryjne wykonywane z nadzoru, działania w zakresie promocji zdrowia). Powodem przekroczeń poziomu hałasu jest w większości przestarzały technologicznie park maszynowy.

Najwięcej nadmiernie głośnych stanowisk pracy stwierdzono w zakładach włókienniczych (tkalniach, przędzalniach), kopalni węgla, przemyśle maszynowym. Wszystkich pracodawców, u których stwierdzono poziom hałasu przekraczający obowiązujący normatyw higieniczny zobowiązano do podjęcia działań mających na celu zmniejszenie ekspozycji na hałas, a pracowników nakazano wyposażyć w atestowane ochronniki słuchu dobrane do wielkości charakteryzujących hałas i do cech indywidualnych pracowników. Obowiązek ten realizowany jest przez pracodawców na bieżąco.

W ramach promocji zdrowia podczas kontroli pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej informowali pracodawców o celowości stosowania środków ochrony indywidualnej, potrzeby monitorowania narażenia na hałas, podejmowania działań w celu obniżenia poziomu ekspozycji na hałas i badań profilaktycznych.

Na stwierdzone w trakcie kontroli nieprawidłowości wydano w 2016 roku łącznie **317** decyzji administracyjnych czyli o **16** więcej niż w roku ubiegłym. Decyzji dotyczących: poprawy warunków pracy wydano **142**, obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych **54**, unieruchomienia stanowiska pracy **1**. Łącznie w decyzjach sformułowano **540** nakazów. Z powodu przekroczenia Najwyższego Dopuszczalnego Stężenia Chwilowego substancji chemicznej (toluenu) pracowników zatrudnionych na stanowisku lakiernika odsunięto od pracy, unieruchamiając w ten sposób zagrażające zdrowiu stanowisko pracy.

Prowadzone przez inspekcję sanitarną działania administracyjne spowodowały, że w wyniku podjętych przez pracodawców działań takich jak: wymiana parku maszynowego na nowy, instalowanie dodatkowych odciągów służących do odsysania zanieczyszczeń u źródeł ich powstawania (pyłów), modernizacja wentylacji mechanicznej, zmiana procesu technologicznego prania chemicznego, modernizacja urządzeń i maszyn emitujących hałas w wielu zakładach, zmian organizacyjno - administracyjnych obniżono poziom stężeń i natężeń czynników szkodliwych i tym samym uzyskano poprawę warunków pracy zatrudnionych pracowników.

Ponadto osiągnięto istotną poprawę warunków sanitarnych dotyczącą przede wszystkim: zapewnienia pracownikom nowych lub zmodernizowanych pomieszczeń produkcyjnych i sanitarno-higienicznych.

Pomimo poprawiających się warunków pracy i świadomości pracowników poprzez informowanie ich o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą oraz zasadach ochrony przed zagrożeniami w dalszym ciągu stwierdzane są choroby zawodowe.

W 2016 r. stwierdzono **53** choroby zawodowe, czyli o **5** mniej niż w roku ubiegłym. Stwierdzono spadek takich chorób jak: choroby skóry, przewlekłe choroby narządu głosu, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy, pylice płuc, zespół wibracyjny. Odnotowano **1** nowotwór złośliwy powstały w następstwie działania czynników rakotwórczych występujących w środowisku pracy.

Nie uległa zmianie liczba chorób dotyczących przewlekłych chorób narządu ruchu wywołanych sposobem wykonywania pracy.

Zanotowano progresję takich chorób jak: choroby zakaźne i pasożytnicze, astma oskrzelowa, alergiczny nieżyt nosa. W grupie chorób zakaźnych najczęściej stwierdzonych chorób dotyczy rozpoznanej u rolników i leśników boreliozy oraz gruźlicy u pracowników opieki zdrowotnej.

Nie stwierdzono natomiast u pracowników wirusowego zapalenia wątroby typu B i odnotowano jeden przypadek WZW typu C na co istotny wpływ miało stosowanie bezpiecznego sprzętu, przestrzeganie przez pracowników uniwersalnych zasad ochrony zdrowia i profilaktyki zakażeń szerzących się przez krew oraz wprowadzenie szczepień ochronnych personelu medycznego w przypadku WZW typu B.

Nie odnotowano zatruć przewlekłych, zewnątrzpochodnego zapalenia pęcherzyków płucnych oraz chorób układu wzrokowego pod postacią alergicznego zapalenia spojówek. Istotnym zagrożeniem występującym w środowisku pracy są czynniki rakotwórcze. Narażenia dotyczą głównie:

- promieniowania jonizującego, którego źródłami są izotopy, urządzenia takie jak: aparaty RTG, tomografy, mammografy,
- epoksyetanu używanego do sterylizacji narzędzi chirurgicznych i środków pomocniczych oraz
- pyłu drewna twardego w zakładach województwa łódzkiego zwłaszcza powiatu radomszczańskiego, w którym prowadzona jest produkcja mebli.

WNIOSKI

Dokonując oceny stanu sanitarnego warunków pracy województwa należy stwierdzić:

- **w przypadku czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy:**
 - nastąpił nieznaczny wzrost przekroczeń Najwyższych Dopuszczalnych Stężeń (NDS)) dla związków chemicznych,
 - utrzymuje się w dalszym ciągu narażenie na hałas ponadnormatywny (tkalnie, przędzalnie, kopalnia węgla, przemysł maszynowy),
 - nastąpił nieznaczny spadek przekroczeń Najwyższego Dopuszczalnego Stężenia (NDS) dla pyłów.

Podjęmowane przez pracodawców działania: techniczne, organizacyjno-administracyjne, stosowanie środków ochrony indywidualnej, profilaktyka medyczna w znacznym stopniu apobiegają ujemnym skutkom działania szkodliwych czynników występujących w środowisku pracy.

- **w przypadku stwierdzonych chorób zawodowych:**
 - nastąpił wzrost takich chorób jak: choroby zakaźne i pasożytnicze, astma oskrzelowa, alergiczny nieżyt nosa, choroby narządu słuchu. Dominującymi chorobami zawodowymi były choroby zakaźne i pasożytnicze, a zwłaszcza borelioza rozpoznawana w grupie zawodowej rolników i leśników,
 - spadek chorób zawodowych dotyczył chorób: skóry, narządu głosu, przewlekłych chorób obwodowego układu nerwowego wywołanych sposobem wykonywania pracy, pylic płuc, zespołu wibracyjnego.

Poprawiające się warunki pracy i wzrost świadomości pracowników w zakresie ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą oraz ochrony przed zagrożeniami wpływają na systematyczny spadek stwierdzanych u pracowników chorób zawodowych. Dominującymi chorobami zawodowymi jest borelioza rozpoznawana w grupie zawodowej rolników i leśników.

W wyniku działań Inspekcji Sanitarnej osiągnięto istotną poprawę warunków sanitarnych pomieszczeń produkcyjnych i sanitarno-higienicznych oraz zaopatrzenia pracowników w odzież roboczą i środki ochrony indywidualnej.

Przygotowała:

Barbara Piórkowska
Kierownik Oddziału Nadzoru Higieny Pracy WSSE

W ZAKRESIE HIGIENY ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

CHARAKTERYSTYKA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI I OBROTU ŻYWNOŚCIĄ ORAZ MATERIAŁAMI I WYROBAMI PRZEZNACZONYMI DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ

W roku 2016 pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej na terenie województwa łódzkiego znajdowało się **33 586** zakładów produkcji i obrotu żywnością oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. W roku sprawozdawczym zatwierdzono **2053** zakłady, skontrolowano – **12 259**, przeprowadzono ogółem **17 333** kontrole sanitarne, w tym **2 058** interwencyjnych.

Na podstawie arkusza oceny zakładu oceniono **7 968** zakładów, w tym **23** obiekty były niezgodne z wymaganiami, co stanowi **0,3%** ogółu ocenianych (w 2015 r. zakłady niezgodne z wymaganiami stanowiły **0,4%** ogółu ocenianych).

Ogółem wydano **908** decyzji administracyjnych, w tym **30** decyzji unieruchomienia/przerwania działalności całego lub części zakładu oraz **13** decyzji zakazu wprowadzania produktu do obrotu, nałożono ogółem **915** mandatów karnych na sumę **209 950, 00 zł.**, skierowano **105** wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi, **1** wniosek do Sądu Grodzkiego oraz **7** zawiadomień do prokuratury.

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniany był przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zgodnie z jednolitymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością uwzględniającymi przepisy w zakresie wymagań higienicznych.

ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI

Zewidencjonowano ogółem **8 341** zakładów produkcji żywności (łącznie z produkcją pierwotną). Najliczniejszą grupę stanowiły piekarnie - **385**, automaty do lodów - **270**, ciastkarnie - **231**, przetwórnice owocowo – warzywne - **119**, zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego - **64**, zakłady garmazeryjne - **63**. Skontrolowano **1 436** zakładów. Na podstawie arkusza oceny zakładu oceniono – **1 077**, z tego **2** obiekty - piekarnie zostały uznane za niezgodne z wymaganiami ze względu na niewłaściwy stan higieniczny zakładu, nieprawidłowo prowadzone procesy mycia i dezynfekcji urządzeń i sprzętu produkcyjnego oraz nieprawidłowe eksponowanie wyrobów piekarniczych w systemie samoobsługowym w sali sprzedaży.

Informacje dot. najbardziej znaczących grup zakładów produkcji żywności zamieszczono w poniższej tabeli:

Grupa obiektów	Liczba obiektów wg ewidencji	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ocenionych na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego	Liczba zakładów niezgodnych z wymaganiami	Liczba decyzji adm.	Liczba decyzji o unieruchomieniu zakładu	Liczba mandatów karnych	Liczba wniosków o nałożenie kar pieniężnych
Wytwórnice lodów	58	45	36	0	3	0	5	0
Automaty do lodów	270	231	192	0	12	0	22	0
Piekarnie	385	331	310	2	61	2	34	0
Ciastkarnie	231	195	167	0	20	2	13	0
Przetwórnice owocowo-warzywne	119	104	91	0	20	0	7	3
Zakłady garmazeryjne	63	57	42	0	6	0	9	0
Zakłady przemysłu zbożowo-młynarskiego	64	57	54	0	1	0	0	0
Wytwórnice wyrobów cukierniczych	21	14	13	0	5	0	2	0

W wyniku działań kontrolnych w 4 zakładach produkcji żywności stwierdzono uchybienia stanowiące zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego, które były przyczyną ich unieruchomienia, w tym:

- **2 ciastkarnie** - z powodu zakwestionowania próbek wyrobów gotowych pobranych do badań w ramach urzędowej kontroli (ciastek W- Z, omleta z kremem) ze względu na stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella enteritidis* w 25 g, zakazano produkcji wyrobów ciastkarskich z kremem niepoddanym obróbce termicznej do czasu przeprowadzenia dezynfekcji pomieszczeń, urządzeń i sprzętu, wykonania badań w kierunku nosicielstwa bakterii chorobotwórczych pracowników mających kontakt z żywnością oraz okazania wyników badań partii próbnej ciast z kremem bez obróbki termicznej, potwierdzających ich bezpieczeństwo i właściwą jakość zdrowotną. Obowiązki wynikające z decyzji zostały wykonane przez przedsiębiorców. Pobrane ponownie w ramach urzędowej kontroli próbki ciastek nie były kwestionowane.

- **2 piekarnie** – w jednym zakładzie zakazano produkcji kanapek oraz ciast z kremem z uwagi na brak warunków do prowadzenia działalności w tym zakresie, natomiast w drugim obiekcie została unieruchomiona część cukiernicza piekarni do czasu przeprowadzenia skutecznej dezynfekcji wszystkich pomieszczeń zakładu, urządzeń i sprzętu stanowiących jego wyposażenie oraz zakazująca wprowadzenia do obrotu ciast i ciastek z kremem niepoddanym obróbce termicznej do czasu uzyskania pozytywnych wyników badań laboratoryjnych w kierunku obecności bakterii *Salmonella* oraz przedstawienia wyników badań pracowników i właściciela zakładu w kierunku nosicielstwa bakterii chorobotwórczych.

W 11 wytwórniach lodów oraz punktach produkcji lodów z automatu stwierdzono m.in. nieprzestrzeganie zasad higieny podczas produkcji lodów z uwagi na fakt, iż pobrane w ramach urzędowej kontroli próbki lodów zostały zakwestionowane za nadmierne zanieczyszczenie bakteriami z rodziny *Enterobacteriaceae* (zbadano 210 próbek lodów, z czego zakwestionowano – 59).

W związku z powyższym organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zobowiązały przedsiębiorców do przestrzegania podwyższonego reżimu sanitarnego w trakcie cyklu produkcyjnego oraz przedłożenia wyników badań próbek lodów potwierdzających zgodność z kryteriami higieny procesu.

Na skutek wydanych przez organy PIS poleceń dot. podjęcia działań mających na celu poprawę warunków higienicznych produkcji lodów, wdrożenie kontroli wewnętrznej jakości gotowego wyrobu w oparciu o kryteria mikrobiologiczne procesu produkcji, przedsiębiorcy przeprowadzili kompleksową dezynfekcję pomieszczeń, urządzeń i sprzętu produkcyjnego i wzmoczyli nadzór nad procesem produkcyjnym lodów. W celu weryfikacji działań naprawczych podjętych przez przedsiębiorców, zostały pobrane próbki lodów do badań mikrobiologicznych w ramach urzędowej kontroli, które nie zostały zakwestionowane.

W 3 zakładach organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej nakazały wycofanie z obrotu handlowego środków spożywczych:

- a) chrzanu tartego - z uwagi na wykrycie składnika alergennego- siarczynów na poziomie 1 200 mg/kg niedeklarowanego na etykiecie produktu,
- b) suplementu diety zawierającego bakterie probiotyczne – z powodu obniżonej liczby bakterii probiotycznych – niezgodnej z deklaracją producenta na opakowaniu jednostkowym i złożonym w Głównym Inspektoracie Sanitarnym powiadomieniem o zamiarze wprowadzenia po raz pierwszy do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- c) suplementu diety zawierającego algi morskie oraz surowca pochodzącego z partii, której użyto do produkcji zakwestionowanej partii produktu - w związku ze stwierdzeniem przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów benzo(a)pirenu i sumy WWA.

W wyniku działań podjętych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w nadzorowanych zakładach produkcji żywności (**70** decyzji nakazowych) wyegzekwowano właściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, wyposażenia, urządzeń i sprzętu produkcyjnego, zapewnione zostały odpowiednie warunki do mycia sprzętu produkcyjnego i rąk oraz właściwe warunki do obróbki wstępnej surowców.

Zasady GHP/GMP wdrożyło **1 288** zakładów (bez produkcji pierwotnej) tj. **99,3%**, natomiast system HACCP – **1 246** (bez produkcji pierwotnej) tj. **96,1%**.

Na skutek zastosowanych sankcji karnych (**98** mandatów karnych na kwotę **25 500,00 zł.**) wyegzekwowano również usunięcie uchybień dot. bieżącego stanu czystości i porządku, nieprawidłowości dot. warunków przechowywania środków spożywczych i prowadzonych procesów produkcyjnych.

OBIEKTY OBROTU ŻYWNOCIĄ

Zewidencjonowano ogółem **16 087** obiektów obrotu żywnością (hurtowni, sklepów, kiosków, obiektów ruchomych, tymczasowych i innych). Skontrolowano **6 238** obiektów, oceniono na podstawie arkusza oceny zakładu – **3 938**. Za niezgodne z wymaganiami uznano – **11** obiektów (w tym **7** sklepów spożywczych, **2** kioski spożywcze i **2** inne obiekty obrotu żywnością).

Szczegółowe informacje zostały zamieszczone w poniższej tabeli.

Grupa obiektów	Liczba obiektów wg ewidencji	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ocenionych na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego	Liczba zakładów niezgodnych z wymaganiami	Liczba decyzji adm.	Liczba decyzji o unieruchomieniu zakładu	Liczba mandatów karnych	Liczba wniosków o nałożenie kar pieniężnych
Hurtownie	1028	409	272	0	19	0	13	12
Sklepy spożywcze	10 354	4 723	3 274	7	334	4	417	16
Kioski spożywcze	1 409	396	291	2	11	1	22	8
Obiekty ruchome i tymczasowe	1054	321	27	0	25	4	63	8
Inne obiekty obrotu żywnością	2242	389	74	2	9	0	9	18
Ogółem	16 087	6 238	3 938	11	398	9	524	62

Na ocenę negatywną obiektów wpłynęły m. in.: niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń, obecność śladów gryzoni, brak zachowania ciągłości łańcucha chłodniczego żywności nietrwałej mikrobiologicznie, niewłaściwe eksponowanie środków spożywczych (brak zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem), wprowadzanie do obrotu handlowego środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, brak aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych osób dokonujących sprzedaży żywności.

W **4** sklepach, **1** kiosku spożywczym oraz **4** obiektach ruchomych i tymczasowych obrotu żywnością kontrole wykazały uchybienia stanowiące zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego, które były przyczyną unieruchomienia zakładów.

W **2** sklepach stwierdzono niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny oraz obecność śladów gryzoni, w **1** sklepie kontrola wykazała brak zapewnionej bieżącej wody zimnej i ciepłej, natomiast **1** sklep unieruchomiono ze względu na anty-sanitarny stan pomieszczeń, obecność śladów szkodników oraz brak bieżącej wody ciepłej i zimnej przy umywalkach do mycia rąk.

Unieruchomiono także 1 kiosk z uwagi na prowadzenie działalności bez uzyskania decyzji o zatwierdzeniu zakładu oraz brak podłączenia obiektu do sieci wodno-kanalizacyjnej.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zakazały również prowadzenia sprzedaży żywności w 2 obiektach tymczasowych na terenie targowiska i 2 obiektach ruchomych z uwagi na brak odpowiednich warunków do prowadzenia tej działalności.

Ponadto w 9 obiektach nakazano wycofanie z obrotu środków spożywczych m. in.:

- fig suszonych z Turcji z uwagi na niewłaściwy zapach z niecharakterystycznym wyczuwalnym obcym chemicznym zapachem i niewłaściwym obcym posmakiem oraz stwierdzoną laboratoryjnie obecność martwych szkodników, chrząszczy, oprzędów i pozostałości po żerowaniu oraz przekroczoną granicę tolerancji dla uszkodzonych owoców przez szkodniki,
- suplementów diety zawierających w swoim składzie niedozwolone składniki tj. aegeline, siarczan agmatyny, azotan kreatyny, johimbinę, 3,3` Diindolometan, D-cukrzan wapnia, indolo- 3-karbinol,
- wędlin niewiadomego pochodzenia.

Stan sanitarny sklepów i kiosków spożywczych ulega systematycznej poprawie z uwagi na prowadzenie na bieżąco prac modernizacyjnych oraz wprowadzanie zasad dobrej praktyki higienicznej i systemu HACCP. Zasady GHP/GMP wdrożyło 15 767 zakładów (98,0%), natomiast system HACCP – 9 443 (58,7%).

W wyniku działań podjętych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami (252 decyzje administracyjne nakazowe), w obiektach obrotu żywnością zostały zainstalowane umywalki do mycia rąk oraz stanowiska do mycia sprzętu pomocniczego z doprowadzoną wodą bieżącą zimną i ciepłą, zapewniono wystarczającą powierzchnię chłodniczą do przechowywania żywności nietrwałej mikrobiologicznie. Nastąpiła również poprawa stanu technicznego pomieszczeń i wyposażenia zakładów.

Na skutek zastosowanych sankcji karnych (524 mandaty karne na kwotę 109 950,00zł.) wyegzekwowano także usunięcie uchybień dot. bieżącego stanu czystości i porządku oraz nieprawidłowości dot. warunków przechowywania środków spożywczych.

ZAKŁADY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO OTWARTE

W roku 2016 zewidencjonowano 4 022 zakłady, zatwierdzono - 449, skontrolowano 2 103, oceniono – 1 390. Wg arkusza oceny zakładu 6 obiektów było niezgodnych z wymaganiami, co stanowi 0,4% (w 2015 r. - 0,3%).

Obiekty oceniono jako niezgodne z wymaganiami z uwagi na niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny, stosowanie do produkcji potraw środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia, brak zachowanej segregacji surowców (niepoddanych obróbce wstępnej) i produktów (przeznaczonych do bezpośredniego spożycia) w urządzeniu chłodniczym, obecność much w kuchni, brak zabezpieczenia pomieszczeń zakładów przed owadami, brak orzeczeń lekarskich dla celów sanitarno-epidemiologicznych osób zatrudnionych w kontakcie z żywnością,

Przeprowadzono 2 926 kontroli i rekontroli, w tym 224 interwencyjne.

W trakcie kontroli oceniano stopień wdrożenia zasad systemu HACCP. Zasady GHP/GMP wdrożyło 3 979 zakładów, natomiast system HACCP – 2 538.

W 10 zakładach stwierdzono uchybienia stanowiące zagrożenie dla zdrowia i życia ludzkiego będące przyczyną ich unieruchomienia tj. niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny i techniczny pomieszczeń i wyposażenia, brak bieżącej wody (awaria wodno-kanalizacyjna), stwierdzenie obecności bakterii *Salmonella* w 25 g w produkowanym kebabie drobiowym oraz podejrzenie zatrucia pokarmowego.

Z uwagi na stwierdzone nieprawidłowości tj. brak segregacji surowców i produktów, niedokładne mycie sprzętu produkcyjnego, brak dezynfekcji termicznej naczyń stołowych, brak czystości i porządku w pomieszczeniach, obecność żywych much, niewłaściwe warunki przechowywania żywności nietrwałej mikrobiologicznie, stosowanie do produkcji surowców po upływie terminu przydatności do spożycia, wykorzystywanie pomieszczeń niezgodnie z przeznaczeniem, brak rozdziału prac „brudnych” i „czystych”, brak dezynfekcji jaj używanych do potraw, nieprawidłowe przechowywanie naczyń jednorazowego użytku – bez zabezpieczenia przed zanieczyszczeniem, nieprawidłowo prowadzone procesy technologiczne (wychładzanie potraw, rozmrażanie), zmienione cechy organoleptyczne żywności, nieprzestrzeganie zasad higieny przez personel, niewłaściwe prowadzenie dokumentacji umożliwiającej zidentyfikowanie dostawcy żywności, brak prowadzonych rejestrów w ramach realizacji zasad HACCP, brak aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu, nałożono **217** mandatów karnych na sumę **55 450,00zł**.

W wyniku działań podjętych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w znacznej części zakładów żywienia zbiorowego otwartego wyegzekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń, wyposażenia (blatów produkcyjnych, urządzeń i sprzętu), właściwe przechowywanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych oraz prawidłowe prowadzenie procesów produkcyjnych i skuteczną wentylację.

ZAKŁADY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO ZAMKNIĘTE

W roku **2016** zarejestrowano **2 529** zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego (m.in. **72** bloki żywienia w szpitalach, **17** kuchni niemowlęcych, **90** stołówek w żłobkach i domach małego dziecka, **696** stołówek szkolnych, **36** stołówek w bursach i internatach, **714** stołówek w przedszkolach, **52** stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych, **149** bloków żywienia w domach opieki społecznej, **147** bufetów przy zakładach pracy, **55** stołówek pracowniczych, **56** zakładów usług cateringowych, **203** inne zakłady żywienia). Skontrolowano **1 852** zakłady. Na podstawie arkusza oceny zakładu oceniono **1 494** obiekty, w tym **4** były niezgodne z wymaganiami m.in. z uwagi na niewłaściwy stan sanitarno – higieniczny pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych, stosowanie do produkcji surowców po upływie terminu przydatności do spożycia lub dacie minimalnej trwałości, nieprawidłowo prowadzone procesy mycia i dezynfekcji urządzeń, sprzętu, naczyń stołowych oraz brak rozdziału prac „czystych” i „brudnych”.

W **2 497** obiektach (**98,7%**) zostały wdrożone zasady Dobrych Praktyk Higienicznych i Dobrych Praktyk Produkcyjnych, w **2 105** - system HACCP (**83,2%**).

W wyniku kontroli stwierdzono, iż w **13** zakładach działalność prowadzona była bez złożenia wniosku o zatwierdzenie zakładu lub niezgodnie z decyzją zatwierdzającą.

W **7** obiektach produkcja potraw odbywała się w niewłaściwych warunkach sanitarno-higienicznych, brak było prawidłowych warunków do prowadzenia obróbki wstępnej surowców, stanowiska do mycia sprzętu produkcyjnego, wydzielonych stanowisk do przygotowywania posiłków, nieprawidłowo prowadzone były procesy mycia i dezynfekcji naczyń stołowych. Z uwagi na fakt, iż ww. uchybienia stwarzały zagrożenie dla zdrowia i życia konsumentów przedmiotowe zakłady zostały unieruchomione.

Na skutek wydanych **43** decyzji administracyjnych nakazowych oraz nałożonych kar pieniężnych (**14**) wyegzekwowano:

- poprawę stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- wymianę zniszczonych urządzeń i sprzętu produkcyjnego,
- zapewnienie punktów wodnych w pomieszczeniach wydawania posiłków,
- zapewnienie skutecznej wentylacji w pomieszczeniach produkcyjnych,
- zabezpieczenie obiektu przed szkodnikami,
- opracowanie i wdrożenie procedur opartych na zasadach systemu HACCP w zakresie badań wyrobów wprowadzanych do obrotu w celu potwierdzenia, że spełniają one kryteria bezpieczeństwa żywności.

Podczas kontroli sanitarnych zastosowano działania represyjne (nałożono **64** mandaty karne na kwotę **16 200,00zł.**), w wyniku których zostały usunięte nieprawidłowości dot. bieżącego stanu sanitarno-higienicznego, warunków przechowywania surowców i półproduktów, braku segregacji asortymentowej żywności w urządzeniach chłodniczych, wprowadzania do obrotu środków spożywczych po upływie terminu przydatności do spożycia oraz daty minimalnej trwałości, nieprawidłowo prowadzonych procesów technologicznych oraz zabiegów mycia i dezynfekcji.

W 2016 r. w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego pobrano do badań laboratoryjnych **27** próbek żywności i wymazów sanitarnych, które nie zostały zakwestionowane.

NADZÓR NAD SUPLEMENTAMI DIETY

W 2016 r. zarejestrowano **15** producentów suplementów diety (w tym **2** firmy nie posiadające własnych linii produkcyjnych). Skontrolowano i oceniono na podstawie arkusza oceny zakładu – **13** wytwórni jako zgodne z wymaganiami. Stan sanitarno-techniczny oraz higieniczny w omawianych wytwórniach nie budził zastrzeżeń. We wszystkich zakładach zostały wdrożone zasady GHP/GMP i system HACCP.

W tej grupie obiektów wydano **3** decyzje administracyjne, w tym :

- **1** decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej suplementu diety zawierającego bakterie probiotyczne z uwagi na obniżoną liczbę bakterii probiotycznych – niezgodną z deklaracją producenta na opakowaniu jednostkowym i złożonym w Głównym Inspektoracie Sanitarnym powiadomieniem o zamiarze wprowadzenia po raz pierwszy obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- **1** decyzję zakazującą wprowadzania do obrotu suplementu diety zawierającego algi morskie w związku ze stwierdzeniem przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów benzo(a)pirenu i sumy WWA oraz wykorzystywania w zakładzie surowca pochodzącego z partii, której użyto do produkcji zakwestionowanej partii suplementu diety.

W 2016 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. łódzkiego utrzymywały wzmoczony nadzór nad prawidłowością oznakowania, prezentacji i reklamy suplementów diety, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz środków spożywczych wzbogacanych witaminami lub składnikami mineralnymi. Przeprowadzono ogółem **1 585** kontroli w zakładach produkcji i obrotu ww. produktami.

Dokonano oceny znakowania **2 130** omawianych środków spożywczych. Nieprawidłowości stwierdzono w przypadku **324** produktów. Informacje o stwierdzonych niezgodnościach z przepisami prawa żywnościowego w zakresie znakowania środków spożywczych zostały przekazane państwowym powiatowym inspektorom sanitarnym właściwym terenowo ze względu na siedzibę producentów lub dystrybutorów zakwestionowanych produktów.

Z powodu nieprzestrzegania przepisów w zakresie znakowania, prezentacji i reklamy suplementów diety, prowadzenia działalności w zakresie sprzedaży suplementów diety przez internet bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz wprowadzania do obrotu jako suplement diety produktu nie będącego żywnością, Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi wydał **24** decyzje o nałożeniu kary pieniężnej na przedsiębiorców na podstawie art. 104 i art. 103 ust. 1 pkt 1, 2 i 4 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o *bezpieczeństwie żywności i żywienia* (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 149, ze zmianami).

**JAKOŚĆ ZDROWOTNA ŚRODKÓW SPOŻYWCZYCH KRAJOWYCH PRODUKOWANYCH
W NADZOROWANYCH ZAKŁADACH ORAZ ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W OBROCI W OBIEKTACH
ZLOKALIZOWANYCH NA TERENIE WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO**

W 2016 r. przeprowadzono badania laboratoryjne krajowych środków spożywczych produkowanych w nadzorowanych zakładach oraz znajdujących się w obrocie w obiektach zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego:

- ogółem w zintegrowanym laboratorium WSSE w Łodzi zbadano **4264** próbki środków spożywczych, z czego zdyskwalifikowano - **191** tj. **4,5 %** (w roku 2015 odsetek próbek zdyskwalifikowanych wyniósł **4,2%**).
- pod względem parametrów mikrobiologicznych zbadano **2974** próbek, zdyskwalifikowano - **117** tj. **3,9%** (w roku 2015 odsetek próbek zdyskwalifikowanych wyniósł **3,4%**).
- pod względem parametrów chemicznych zbadano **1208** próbek, zdyskwalifikowano **11** próbek, tj. **0,9%** (w roku 2015 odsetek próbek zdyskwalifikowanych wyniósł **0,2%**).

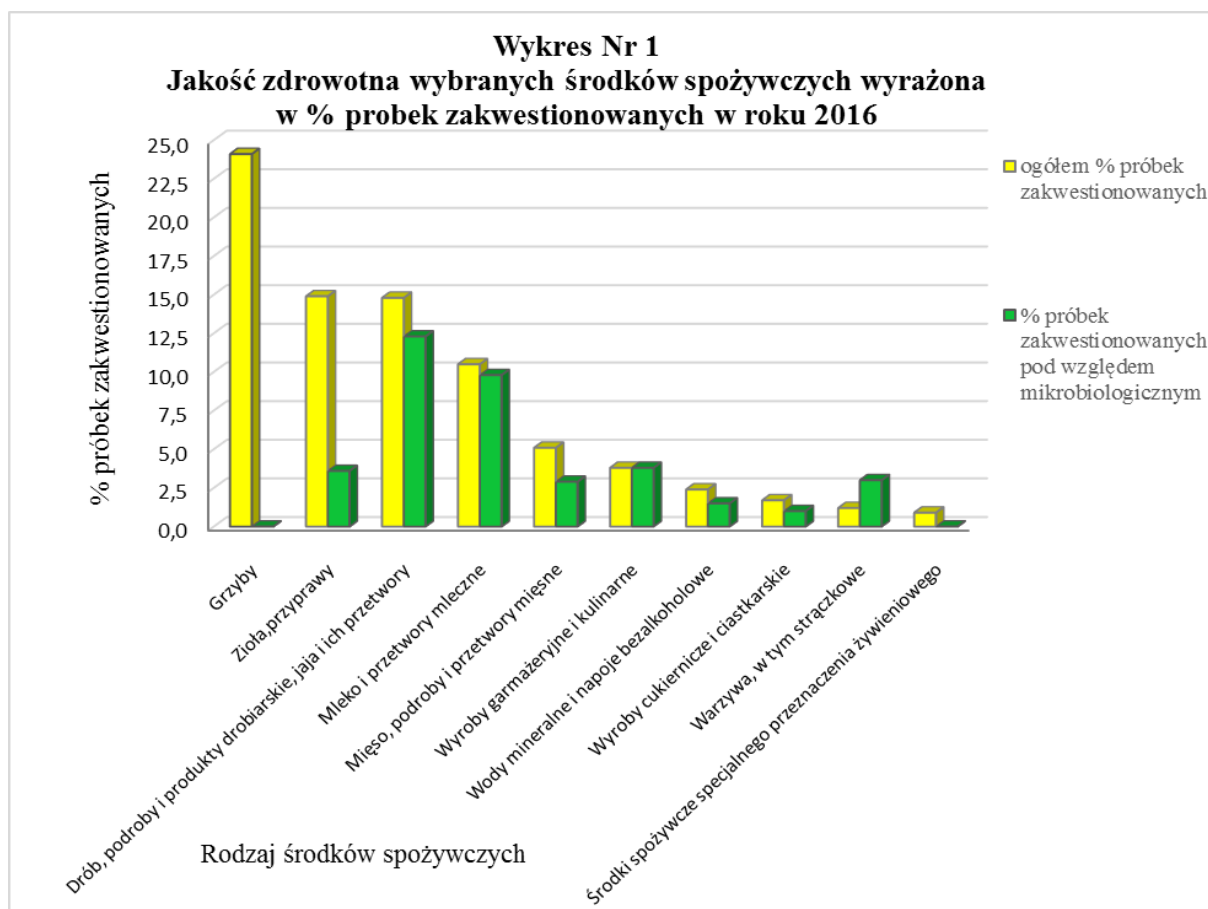
Oceniono **2 560** próbek środków spożywczych krajowych pod względem znakowania. Aktualnym przepisom dotyczącym znakowania środków spożywczych nie odpowiadało **58** próbek tj. **2,3 %**. (w roku 2015 odsetek próbek zdyskwalifikowanych wyniósł **2,5 %**).

Grupy krajowych środków spożywczych według % próbek kwestionowanych oraz główne przyczyny zakwestionowania – 2016 rok

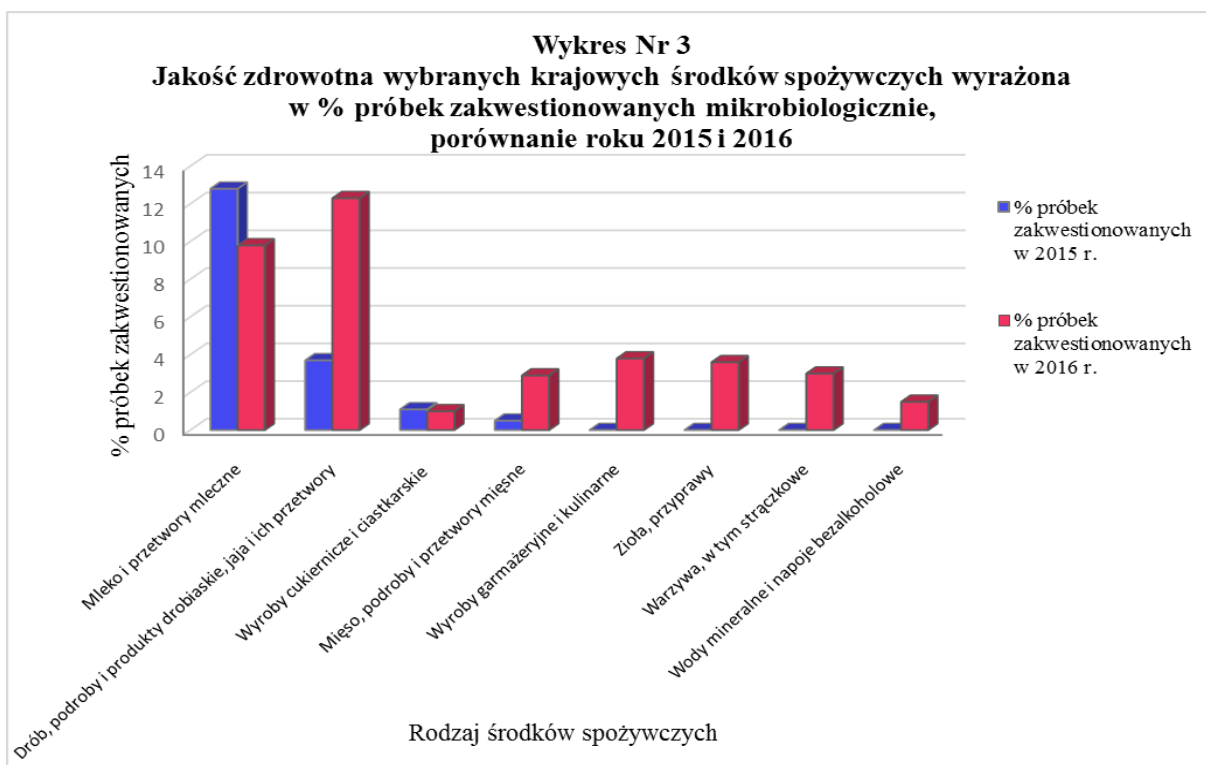
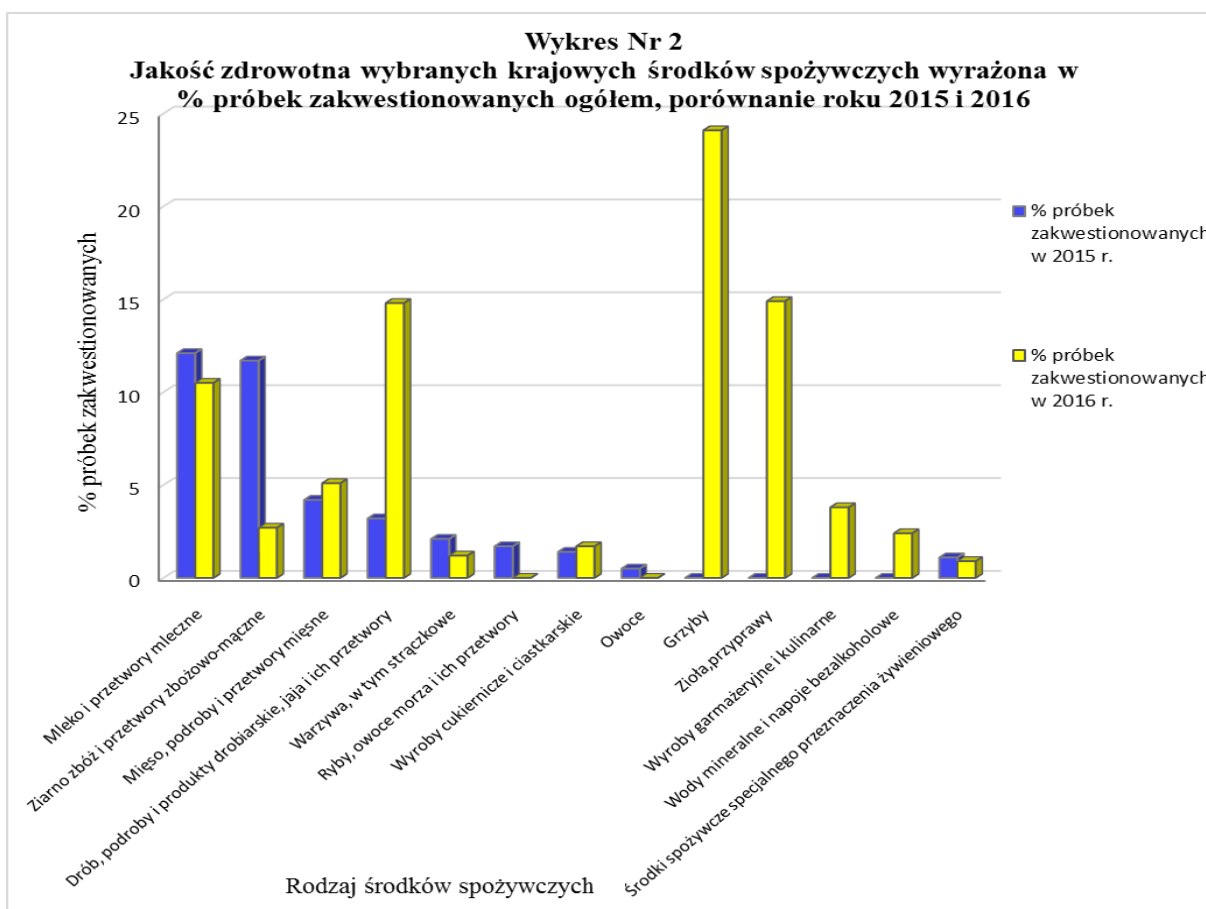
Lp	Symbol wg Mz 48	Rodzaje próbek	Ogółem			Mikrobiologicznie			Główne przyczyny zakwestionowania
			zbad.	zakw.	% zakw.	zbad.	zakw.	% zakw.	
1.	12	Grzyby	29	7	24,1	0	0	0	- nieprawidłowe znakowanie - obecność grzybów innych gatunków niż deklarowane w oznakowaniu
2.	26	Suplementy diety	94	16	17,0	45	0	0	- nieprawidłowe znakowanie
3.	21	Zioła, przyprawy	67	10	14,9	55	2	3,6	- obecność pałeczek <i>Salmonella</i> z gr. 04, - nieprawidłowe znakowanie
4.	02	Drób, podroby i produkty drobiarskie, jaja i ich przetwory	257	38	14,8	227	28	12,3	- obecność pałeczek <i>Salmonella enteritidis</i> , <i>Salmonella</i> z gr. C 1, <i>Salmonella</i> z gr. 04, - zmienione cechy organoleptyczne, - nieprawidłowe znakowanie
5.	04	Mleko i przetwory mleczne	660	69	10,5	605	59	9,8	- nadmierne zanieczyszczenie bakteriami z rodziny <i>Enterobacteriaceae</i> - zmienione cechy organoleptyczne, - podwyższona kwasowość, - nieprawidłowe znakowanie
6.	01	Mięso, podroby i przetwory mięsne	217	11	5,1	173	5	2,9	- obecność pałeczek <i>Salmonella</i> z gr. 04, - obecność niedozwolonych stabilizatorów E-451, E-452 (polifosforanów), - nieprawidłowe znakowanie

Lp	Symbol wg Mz 48	Rodzaje próbek	Ogółem			Mikrobiologicznie			Główne przyczyny zakwestionowania
			zbad.	zakw.	% zakw.	zbad.	zakw.	% zakw.	
7.	23	Wyroby garmażeryjne i kulinarne	240	9	3,8	210	8	3,8	- obecność pałeczek <i>Salmonella enteritidis</i> , - nadmierna liczba <i>Listeria monocytogenes</i> , - zmienione cechy organoleptyczne
8.	05	Ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne	111	3	2,7	20	0	0	- nieprawidłowe znakowanie
9.	16	Wody mineralne i napoje bezalkoholowe	170	4	2,4	130	2	1,5	- obecność bakterii z grupy coli, - obecność pleśni - przekroczenie dopuszczalnej zawartości arsenu, - zawyżona zawartość substancji konserwującej – kwasu sorbowego
10.	06	Wyroby cukiernicze i ciastkarskie	843	14	1,7	805	8	1	- obecność pałeczek <i>Salmonella enteritidis</i> - obecność zanieczyszczeń fizycznych, - nieprawidłowe znakowanie
11.	10.	Warzywa, w tym strączkowe	428	5	1,2	165	5	3,0	- obecność <i>Escherichia coli O157</i>
12.	24.	Środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego	334	3	0,9	240	0	0	- przekroczenie maksymalnego dopuszczalnego poziomu barwnika żółcieni chinolinowej E104 - nieprawidłowe znakowanie

Jakość zdrowotną wybranych krajowych środków spożywczych, wprowadzanych do obrotu na terenie woj. łódzkiego, wyrażoną w % próbek zakwestionowanych w 2016 roku przedstawia wykres Nr 1.

Jakość zdrowotną wybranych krajowych środków spożywczych, wprowadzanych do obrotu na terenie woj. łódzkiego, wyrażoną w % próbek zakwestionowanych ogółem i mikrobiologicznie w 2016r. w porównaniu do 2015r. przedstawiają wykresy Nr 2 i Nr 3.

**WYTWÓRNIĘ MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU
Z ŻYWNOŚCIĄ ORAZ MIEJSCA OBROTU TYMI PRODUKTAMI**

W 2016 r. zewidencjonowano:

- **71** wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- **385** miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Oceniono na podstawie arkusza oceny zakładu **42** wytwórnie, wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W **9 wytwórniach** materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością stwierdzono nieprawidłowości tj.:

- a) niewłaściwy stan sanitarno - techniczny pomieszczeń zakładu,
- b) brak zachowania czystości bieżącej i porządku w zakładzie,
- c) brak lub nieprawidłowe deklaracje zgodności na produkowane materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością, nie spełniające m. in. wymagań określonych w obowiązującym rozporządzeniu Komisji (WE) Nr 10/2011 z dnia 14 stycznia 2011 r. w sprawie materiałów i wyrobów z tworzyw sztucznych przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- d) nie przestrzeganie zasad dobrej praktyki produkcyjnej i higienicznej,
- e) nieprawidłowe przechowywanie surowców,
- f) brak wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Zasady GHP/GMP zostały wdrożone we wszystkich wytwórniach i w **252** miejscach obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

W celu wyegzekwowania usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w wytwórniach materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. łódzkiego wydały **2** decyzje administracyjne. Za stwierdzone nieprawidłowości nałożono **3** mandaty karne na sumę **550,00 zł**.

W **9 obiektach obrotu** materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością stwierdzono nieprawidłowości tj.:

- brak prawidłowej deklaracji zgodności dla sprzedawanych wyrobów ceramicznych,
- brak właściwego oznakowania wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- stwierdzenie w wyniku badań laboratoryjnych próbki zestawu 4 kubków z tworzywa sztucznego migracji barwnika do wszystkich płynów modelowych (10% etanol, 3% kwas octowy, izooktan),
- brak dokumentacji dobrej praktyki produkcyjnej,
- brak wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W celu wyegzekwowania usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości w obiektach obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. łódzkiego wydały **2** decyzje administracyjne. Za stwierdzone nieprawidłowości nałożono **7** mandatów karnych na kwotę **1300,00 zł**.

OBIEKTY PRODUKCJI I KONFEKCJONOWANIA KOSMETYKÓW

W 2016 r. zewidencjonowano **37** zakładów produkujących i konfekcjonujących kosmetyki.

Oceniono:

- w zakresie warunków produkcji - **29** zakładów.

Wymagań nie spełniały **4** obiekty z uwagi na: niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i wyposażenia zakładu (m.in. krzyżowanie się dróg „czystych” i „brudnych” w zakładzie, brak prawidłowego zabezpieczenia zakładu przed dostępem szkodników), brak zachowania czystości bieżącej w pomieszczeniach produkcyjnych oraz brak: pełnej i uporządkowanej dokumentacji dobrej praktyki produkcyjnej, audytów wewnętrznych, szkoleń pracowników, prowadzonych badań surowców w celu sprawdzenia ich jakości.

- w zakresie dokumentacji - **27** zakładów.

Wymagań nie spełniało **6** obiektów, w których brak było pełnej dokumentacji dla produktów kosmetycznych m.in. brak: opisu metod produkcji, oświadczenia, że produkcja odbywa się zgodnie z GMP, dokumentu potwierdzającego wprowadzenie systemu zapewniającego przechowywanie dokumentacji przez okres 10 lat od dnia wprowadzenia do obrotu ostatniej partii danego produktu, chemicznych nazw składników w recepturach ocenionych kosmetyków, badań potwierdzających skuteczne działanie produktu, pełnego raportu bezpieczeństwa produktów kosmetycznych, dokumentacji dotyczącej jakości opakowania, uwzględnienia interakcji substancji w profilu toksykologicznym substancji oraz w rozumowaniu w części B, dowodów na zapobieganie przedostawania się śladowych zanieczyszczeń do produktu w procesie produkcji, uzasadnienia braku wyliczenia wartości MoS, zgłoszenia produktów kosmetycznych za pośrednictwem portalu CPNP, przedstawienia informacji dotyczących czystości użytych substancji i mieszanin, określenia specyfikacji mikrobiologicznej wszystkich składników.

- w zakresie oznakowania opakowań jednostkowych - **25** zakładów.

Wymagań nie spełniały **3** wytwórnie z uwagi na: brak poprzedzenia wykazu składników terminem „ingredients”, zamieszczenie oświadczeń niezgodnych z definicją kosmetyków (właściwych dla produktów leczniczych) np. przypisywanie właściwości antybakteryjnych, zastosowanie oświadczeń niepotwierdzonych badaniami aplikacyjnymi.

Ponadto w jednym z obiektów obrotu kosmetykami (hurtownia) została wydana decyzja administracyjna zakazująca wprowadzania do obrotu oraz nakazująca wycofanie z obrotu preparatu do wybielania zębów ze względu na ponadnormatywną ilość nadtlenu wodoru, brak zgłoszenia ww. produktu za pośrednictwem portalu CPNP jako produktu kosmetycznego.

JAKOŚĆ ZDROWOTNA MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ ORAZ KOSMETYKÓW

W 2016 roku przebadano laboratoryjnie **92 próbki materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.**

Zakwestionowano **2 próbki** tj.:

- talerz głęboki z melaminy z uwagi na brak informacji o producencie,
- zestaw 4 kubków z tworzywa sztucznego ze względu na migrację barwnika do wszystkich płynów modelowych (10% etanol, 3% kwas octowy, izooktan).

Ponadto zbadano **112 próbek kosmetyków.** Zakwestionowano **2 próbki** tj.:

- a) żel do higieny intymnej ze względu na nieprawidłowe oznakowanie,
- b) szampon aloesowy do włosów z uwagi na ponadnormatywną liczbę bakterii tlenowych mezofilnych.

WNIOSKI

1. Odsetek obiektów niezgodnych z wymaganiami w 2016 r. był nieco mniejszy niż w 2015 r. i wynosił **0,3%** (w 2015 r. - **0,4%**).
2. Wykonanie obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych przez właścicieli zakładów produkcji żywności przyczyniło się do poprawy warunków sanitarno-technicznych w obiektach, zapewnienia właściwych warunków do czyszczenia i dezynfekcji sprzętu produkcyjnego, umywalek do mycia rąk oraz wymiany zniszczonego sprzętu.
3. W wyniku podejmowanych działań przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej wyegzekwowano poprawę stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń i urządzeń w zakładach żywienia zbiorowego, zapewnienie prawidłowego przebiegu procesów produkcyjnych oraz właściwej dezynfekcji termicznej naczyń stołowych.
4. Zwiększyła się liczba zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego z wdrożonym systemem HACCP (% zakładów z wdrożonym systemem HACCP w 2016 r. wynosił - **83,2**, a w 2015 r. – **81,4**).
5. Na podstawie analizy wyników badań laboratoryjnych próbek środków spożywczych krajowych stwierdzono, iż % próbek zakwestionowanych w 2016 r. był zbliżony do roku 2015 r. i wynosił **4,5**).

Do grup środków spożywczych, których jakość zdrowotna uległa poprawie należą: mleko i przetwory mleczne, ziarna zbóż i przetwory zbożowo-mączne, warzywa, w tym strączkowe.

Do grup środków spożywczych, których jakość zdrowotna uległa pogorszeniu należą: drób, podroby i produkty drobiarskie, mięso, podroby i przetwory mięsne, wyroby garmażeryjne i kulinarne, wody mineralne i napoje bezalkoholowe.
6. W celu zapewnienia bezpieczeństwa żywności w 2017r. będzie kontynuowany nadzór sanitarny szczególnie w zakresie:
 - wdrażania i stosowania systemów kontroli wewnętrznej - zasad GHP/GMP oraz systemu HACCP w obiektach produkcji i obrotu żywnością zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego,
 - zachowania łańcucha chłodniczego od surowca do gotowego produktu wydawanego konsumentom, co ma szczególne znaczenie w przypadku środków spożywczych łatwo psujących się,
 - warunków produkcji ciast z kremem oraz lodów, produkcji pierwotnej owoców miękkich i warzyw zielonych przeznaczonych do bezpośredniego spożycia oraz kiełków i nasion przeznaczonych do produkcji kiełków.

Przygotowała:

Bożena Kaczmarczyk

Kierownik Oddziału Nadzoru

Higieny Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku WSSE

W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ

NADZÓR BIEŻĄCY

1) Medyczne Pracownie Rentgenowskie

Na terenie województwa łódzkiego znajduje się **896** medycznych pracowni rentgenowskich użytkujących **1381** aparatów rentgenowskich. W narażeniu na promieniowanie X pracuje łącznie ok. **2237** osób.

W roku 2016 r. Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wydał **272** zezwolenia na uruchomienie aparatury rentgenowskiej i medycznych pracowni rentgenowskich (przy wydawaniu zezwoleń uwzględniano nowe wymagania w zakresie dokumentacji jednostek zgodnie z obowiązującymi przepisami) oraz **15** zgód na udzielanie świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych oraz z zakresu radiologii zabiegowej a także **1** opinię dotyczącą prowadzenia działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące, polegającą na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu radioterapii onkologicznej, w tym leczenia chorób nowotworowych przy użyciu produktów radiofarmaceutycznych. Wydane zezwolenia uwzględniały nowe wymagania w zakresie dokumentacji jednostek, zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Egzekwowano i weryfikowano wykonywanie obowiązków z zakresu ochrony radiologicznej pacjenta, w szczególności wykonywania testów akceptacyjnych kontroli jakości parametrów fizycznych nowo instalowanej aparatury rtg.

W 2016 r. pracownicy Oddziału przeprowadzili łącznie **249** kontroli w **207** pracowniach rtg. Kontrole wykonywane i dokumentowane były zgodnie z obowiązującymi procedurami wprowadzonymi przez Głównego Inspektora Sanitarnego.

W roku 2016 r. nie stwierdzono potwierdzonego przypadku przekroczenia limitu dawki pracowników zatrudnionych w kontakcie z promieniowaniem X

Podczas kontroli wykonano **2662** pomiary mocy dawek promieniowania X przy **334** stanowiskach rtg, sprawdzając stan osłon przed promieniowaniem X oraz narażenie na stanowiskach pracy i w miejscach przebywania ludzi.

Stan ochrony przed promieniowaniem jonizującym w większości diagnostycznych pracowni rentgenowskich jest zadowalający. Personel obsługujący aparaty rtg otrzymuje dawki promieniowania wielokrotnie niższe od dawek granicznych i w większości objęty jest dozymetrią indywidualną. W roku 2016 w placówkach z terenu województwa łódzkiego nie było przypadków nadmiernego napromieniowania pracowników.

2) Zakłady stosujące urządzenia wytwarzające pola e-m 0-300 GHz

Na terenie województwa w 2016 r. znajdowało się **157** zakładów stosujących urządzenia wytwarzające pola elektromagnetyczne wysokiej częstotliwości. Pracownicy Oddziału przeprowadzili **54** kontrole w **51** zakładach. Podczas kontroli sprawdzano przestrzeganie zasad BHP przy stosowaniu urządzeń wysokiej częstotliwości, kontrolowano ważność protokołów pomiarowych natężenia pola w otoczeniu urządzeń oraz szkoleń i specjalistycznych badań lekarskich pracowników obsługujących urządzenia.

W 2016 r. nie stwierdzono nadmiernej ekspozycji pracowników na działanie pól elektromagnetycznych.

W zakresie nadzoru nad zakładami stosującymi urządzenia wytwarzające pola e-m należy stwierdzić, że urządzenia będące źródłami pól elektromagnetycznych stosowane zarówno w ochronie zdrowia jak i przemyśle są eksploatowane zgodnie z zasadami BHP. W ostatnich latach obserwuje się stopniowy spadek liczby pól e-m oraz zmniejszenie się wskaźnika ekspozycji pracowników zatrudnionych w narażeniu na działanie pól elektromagnetycznych, ponieważ stare urządzenia są stopniowo zastępowane bardziej nowoczesnym sprzętem.

MONITORING SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH ŚRODOWISKA I ŻYWNOŚCI NA TERENIE WOJEWÓDZTWA

W ramach Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łodzi w roku 2016 działała 1 Placówka Pomiarów Skażeń Promieniotwórczych. Placówka prowadziła pomiary w zakresie monitoringu państwowego służącego do oceny sytuacji radiacyjnej kraju, oraz w ramach nadzoru nad bezpieczeństwem żywności.

Pobierano próby a następnie prowadzono pomiary skażeń promieniotwórczych: mleka i innych produktów żywnościowych jak: mięso, ryby, drób, jaja, warzywa i owoce, pasze oraz woda powierzchniowa przeznaczona do spożycia z ujęć wodociągu łódzkiego.

ZDARZENIA RADIACYJNE O ZASIĘGU WOJEWÓDZKIM

W roku 2016 nie stwierdzono wystąpienia zdarzenia radiacyjnego o zasięgu wojewódzkim.

Przygotowała:

Agata Majczak
p.o. Kierownika Oddziału Higieny Radiacyjnej WSSE

W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Działania wykonywane w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego odgrywają znaczącą rolę w ochronie zdrowia publicznego m.in. poprzez wymaganie przy opiniowaniu dokumentów planistycznych odpowiedniego zagospodarowania terenów, a na etapie planowania inwestycji poprzez uzgadnianie dokumentacji projektowej i opiniowanie warunków realizacji przedsięwzięć. W trakcie opiniowania i uzgadniania organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej egzekwują stosowanie rozwiązań projektowych gwarantujących zachowanie w obiektach właściwych warunków higienicznych i zdrowotnych oraz wyeliminowanie lub maksymalne ograniczenie niekorzystnego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko. Zapobiegawczy nadzór sanitarny sprawowany przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej uczestnicząc w dopuszczeniu do użytkowania obiektów egzekwuje w nich właściwy stan sanitarno – zdrowotny, w taki sposób aby w trakcie eksploatacji nie powodowały zagrożenia dla zdrowia i życia ludzi.

Do spraw załatwionych w 2016 r. przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi oraz państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych w zakresie opiniowania warunków realizacji przedsięwzięć i uzgodnień projektów budowlanych wyróżnić należy: uzgodnienie projektu technologicznego gabinetów rehabilitacyjnych w Miejskiej Przychodni Zdrowia w Ozorkowie, uzgodnienie projektu budowlanego żłobka i klubu dziecięcego w Zgierzu, uzgodnienie projektu budowlanego adaptacji pomieszczeń po byłym oddziale gruźlicy i chorób płuc na potrzeby poradni dziecięcej i poradni ogólnej oraz przebudowy zespołu istniejących poradni specjalistycznych zlokalizowanych w budynku „C” dla SP ZOZ Szpitala Powiatowego im. E. Biernackiego w Opocznie przy ul. Partyzantów 30, uzgodnienie projektu budowlanego oddziału dziecięcego w budynku SP ZOZ Szpitala Powiatowego im. E. Biernackiego w Opocznie przy ul. Partyzantów 30, zaopiniowanie warunków realizacji przedsięwzięcia polegającego na budowie elektrowni wiatrowej w m. Szczawin w gm. Zgierz, zaopiniowania warunków realizacji przedsięwzięcia polegającego na budowie 4 kurników o obsadzie 60.000 szt. w każdym w m. Jasionna gm. Bolimów oraz polegającego na budowie 4 kurników o obsadzie 36.000 szt. w każdym w m. Zapady gm. Godzianów, zaopiniowanie warunków realizacji przedsięwzięcia polegającego na budowie zbiornika wodnego wraz z urządzeniami wodnymi i nowym korytem rzeki Łupi w m. Strzyboga gm. Nowy Kawęczyn, zaopiniowanie warunków realizacji przedsięwzięcia polegającego na budowie oczyszczalni ścieków wraz ze zbiornikami i infrastrukturą towarzyszącą w m. Godzianów w gm. Godzianów oraz zaopiniowanie warunków realizacji w zakresie linii kolejowej dla przedsięwzięcia polegającego na budowie budynku dworca Łódź Fabryczna.

W 2016 roku na poprawę stanu stanianego miały wpływ oddane do użytkowania obiekty przeznaczone na działalność leczniczą, budynki oświaty i nauki, a także obiekty chroniące gospodarkę gruntowo – wodną i wpływające na poprawę komunikacji w regionie. Wśród takich obiektów, w dopuszczeniu których w ubiegłym roku brał udział Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi oraz państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni wyróżnić należy: P.O.Z. Tomaszowskiego Centrum Zdrowia Sp. z o.o w Tomaszowie Mazowieckim przy ul. Jana Pawła II 35, Ośrodek Zdrowia w Kołacinie i w Charłupi Wielkiej, Centrum Zdrowia Psychicznego w Sieradzu, przychodnia kariologiczna przy ul. Sadowej w Bełchatowie, pracownia kariologii w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym w Piotrkowie Trybunalskim przy ul. Rakowskiej 12, Zakład Opiekuńczo – Leczniczy „Medicall” w Piotrkowie Trybunalskim przy ul. W. Polskiego 77, szpital PULSMED (parter i I piętro) w Łodzi przy ul. P.O.W. 26, Zespół Chirurgii Jednego Dnia w Łodzi przy ul. Sowińskiego 46, ambulatorium dla dzieci w Łodzi przy ul. Piaski 4, Centrum Diagnostyki Laboratoryjnej w Skierniewicach przy ul. Rybickiego, budynek Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1

w Opocznie przy ul. Kossaka 1a, przedszkole niepubliczne w Dłutowie, gm. Dmosin, sala gimnastyczna przy Szkole Integracyjnej w Sieradzu oraz sala gimnastyczna w Zespole Szkół w Klukach, gm. Kluki, przedszkole i żłobek w Bełchatowie przy ul. Św. Alberta Chmielowskiego 16, żłobek w Sulejowie przy ul. Milejowskiej 8/Górnej 15, szkolna sala sportowa przy Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Nowych Zdunach, świetlica wiejska w m. Miedniewice, gm. Skierniewice, przyzakładowa oczyszczalnia ścieków z kolektorem sanitarnym w Porszewicach, wodociąg na Wrzącej w gm. Lutomiernik, ujęcie wody – studnia A-3 oraz rurociąg wody surowej w Konstancynie Łódzkim, węzeł przyjmowania ścieków i część mechanicznej oczyszczalni ścieków w Bełchatowie przy ul. Piotrkowskiej 110, oczyszczalnia ścieków w Łowiczu przy ul. Filtrowej 1, zakład zagospodarowania i unieszkodliwiania odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w m. Julków, gm. Skierniewice.

W 2016 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przez Państwową Inspekcję Sanitarną kształtowała się na poziomie **8600**.

Podsumowując – organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie działań zapobiegawczego nadzoru sanitarnego poprzez m.in. egzekwowanie przy uzgadnianiu dokumentacji projektowych, opiniowaniu warunków realizacji spełnienia właściwych wymagań sanitarnohigienicznych, a w konsekwencji dopuszczanie do użytkowania obiektów spełniających określone w przepisach wymagania miały bezpośredni wpływ na poprawę stanu sanitarnego województwa łódzkiego.

Przygotowała:

Bogusława Wrona

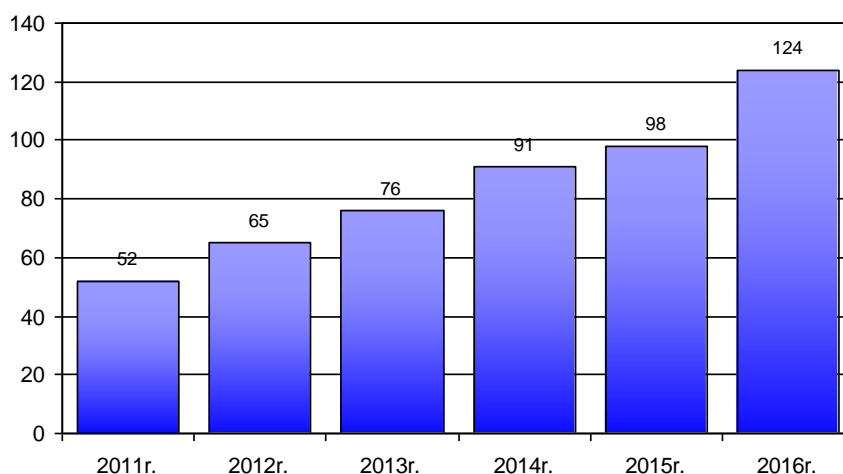
Kierownik Oddziału Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego WSSE

W ZAKRESIE HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

W 2016 roku pod nadzorem pionu higieny dzieci i młodzieży Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się **2637** placówek stałych, w których przebywało ok. **457 500** dzieci i młodzieży oraz **918** turnusów wypoczynku (łącznie **26710** uczestniczących).

ŻŁOBKI I KLUBY DZIECIĘCE

Z roku na rok obserwuje się zwiększenie liczby placówek zapewniających opiekę dzieciom poniżej 3 roku życia, co przedstawia poniższy wykres:

W ostatnim roku powstało **26** nowych placówek np.: **6** w pow. zgierskim, **7** w pow. piotrkowskim, **3** w pow. bełchatowskim, **2** w pow. radomszczańskim, **2** w pow. wieruszowskim, zaś kilka zakończyło swoją działalność. Wszystkie nowopowstałe rozpoczęły funkcjonowanie po otrzymaniu pozytywnej opinii sanitarnej.

Stan higieniczno – sanitarny tych placówek nie budził zastrzeżeń.

PRZEDSZKOLA

Na terenie województwa łódzkiego w 2016 r. roku funkcjonowało **808** placówek przedszkolnych (**784** w roku ubiegłym). Nową działalność rozpoczęło **40** placówek przedszkolnych (w ub.r. – **27**), np.: **9** w mieście Łodzi (**4** zakończyło), **6** w pow. piotrkowskim, **4** w pow. łowickim (**2** zakończyło), **4** w pow. bełchatowskim, **4** w pow. sieradzkim, **3** w pow. zgierskim, natomiast kilkanaście zakończyło działalność.

Uwagę zwraca nowopowstałe Przedszkole Leśne „Widnokrag” w Michałowku (pow. łowicki) - ze względu na nowatorski i innowacyjny sposób funkcjonowania, który polega na realizowaniu wychowania i opieki w kontakcie z naturą (dzieci spędzają ok. **80%** czasu w pobliskim lesie niezależnie od warunków pogodowych).

Większość placówek zlokalizowana była w budynkach w dobrym stanie technicznym, za wyjątkiem kilkunastu, np.: **12** na terenie miasta Łodzi, które objęte są postępowaniem administracyjno-egzekucyjnym.

Remonty generalne wykonano w dwóch przedszkolach: Nr 1 w Rawie Mazowieckiej oraz Nr 8 w Piotrkowie Tryb., a także rozbudowano i zmodernizowano przedszkole Nr 2 w Opocznie.

Wszystkie placówki zapewniły dostęp do bieżącej ciepłej wody w sanitariatach oraz środki do utrzymania higieny osobistej.

Meble przedszkolne w większości przypadków są dostosowane do wzrostu dzieci - nieprawidłowości w tym zakresie dotyczyły zaledwie **0,7%** skontrolowanych stanowisk.

Pracownicy pionu HDM PSSE woj. łódzkiego zwracali również uwagę na bezpieczeństwo dzieci uczestniczących w zabawach na świeżym powietrzu, w szczególności sprawdzano realizację wymogu wymiany piasku, zabezpieczanie piaskownic przed zanieczyszczeniami oraz posiadania atestów i certyfikatów urządzeń na placach zabaw.

SZKOŁY

W roku 2016 na terenie województwa łódzkiego nadzorowano **1287** szkół różnego typu (w 2015 r. – **1295**), w tym **332** zespoły szkół.

• Ocena stanu technicznego szkół

Stan techniczny budynków szkół ulega stopniowej poprawie, jednakże jest to proces powolny. W okresie wakacyjnym w części szkół prowadzono większe remonty, a w większości - drobniejsze prace remontowo-konserwatorskie, polegające m. in. na odnawianiu ścian, sufitów: w pomieszczeniach dydaktycznych, sanitariatach, ciągach komunikacyjnych oraz renowacji podłóg, armatury łazienkowej, mebli szkolnych, wymianie oświetlenia, instalacji elektrycznej, stolarki okiennej lub drzwiowej. Powstały nowe sale dydaktyczne dla oddziałów przedszkolnych, ekopracownie, świetlice.

Jednakże, w dalszym ciągu - z uwagi na ograniczone środki finansowe - zakres prowadzonych prac remontowych, zwłaszcza w szkołach funkcjonujących na terenie miasta Łodzi był niewystarczający i chociaż w 2016 roku wykonano nakazy **36** decyzji, to nadal **50** łódzkich szkół objętych jest postępowaniem administracyjno-egzekucyjnym. Również niezadowolający jest stan użytkowy mebli, chociaż stwierdza się poprawę w stosunku do lat ubiegłych.

• Ocena warunków do utrzymania higieny osobistej

Wszystkie szkoły na terenie województwa łódzkiego są skanalizowane, podłączone do wodociągów (**4** posiada własne ujęcie wody), żadna nie posiada ustępów zewnętrznych, zaś **16** placówek, które wcześniej posiadały zbiorniki bezodpływowe zostało podłączonych do własnej oczyszczalni ścieków, np.: SP w Mszadli i w Nowym Dworze (pow. skierniewicki).

Podczas bieżącego nadzoru pracownicy PIS woj. łódzkiego szczególną uwagę zwracali na wyposażenie szkolnych pomieszczeń sanitarnych w środki do utrzymania higieny osobistej. Stwierdza się zdecydowaną poprawę w tym zakresie - braki mydła, papieru toaletowego, czy możliwości osuszania rąk stwierdzono tylko w **3** szkołach, dla porównania w 2015 r. – w **20**.

Dostęp do ciepłej bieżącej wody w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych był w prawie wszystkich placówkach, za wyjątkiem dwóch. Standardy dostępności do urządzeń sanitarnych nie były zachowane w **2,8%** szkół.

W dalszym ciągu niekorzystnie wygląda sytuacja w zakresie korzystania z natrysków – w aż w **67%** szkół posiadających natryskownie nie są one wykorzystywane przez uczniów po zajęciach w-f, co w dużym stopniu wynika z braku czasu podczas przerw międzylekcyjnych.

W dalszym ciągu zastrzeżenia budzi stan sanitarno-techniczny sanitariatów, zwłaszcza w łódzkich szkołach, niemniej jednak ulega on stopniowej poprawie – w 2016 r. zły stan tych pomieszczeń stwierdzono w **19** placówkach, a dla porównania w 2015 r. – w **29**, np.: wyremontowano pomieszczenia sanitarne w dwóch SP w pow. łączyckim, w **3** szkołach w Łodzi, **3** szkołach w pow. pabianickim.

- **Infrastruktura do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego**

Infrastruktura do prowadzenia zajęć w-f w szkołach jest nadal niewystarczająca - brak możliwości prowadzenia zajęć ruchowych odnotowano w **9,6%** (szkoły nie posiadające własnej, korzystające jedynie z innych obiektów sportowych) – najgorzej sytuacja w tym zakresie przedstawia się w małych szkołach wiejskich. Ponadto, wiele szkół posiada tylko samo boisko (**8,5%**), bądź salę zastępczą (**4%**), w związku z czym dzieci w **9%** szkół ćwiczą na korytarzach. Szkoły nie posiadające sal gimnastycznych zajęcia prowadzą na świeżym powietrzu, bądź realizują program WF w salach innych szkół.

Część placówek, mimo posiadania własnej infrastruktury sportowej, dodatkowo korzysta z basenu, stadionu miejskiego lub gminnego i hal sportowych.

Jednakże, warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego ulegają stopniowej poprawie, głównie dzięki budowie sal gimnastycznych, hal sportowych oraz wielofunkcyjnych boisk, i tak: w 2016 r. oddano do użytku nowe bloki sportowe, m.in. w: SP w Nowych Zdunach (pow. łowicki), SP w Niwiskach (pow. wieruszowski), SP Nr 3 w Łęczycy, a także nowoczesne boiska, m.in. przy: **5** szkołach w pow. opoczyńskim, **2** w pow. zduńskowolskim, **2** w pow. rawskim, **2** w Łodzi, a przy SP w Krzyżanowie (pow. kutnowski) wybudowano stadion sportowy. Wykonano również w wielu szkołach remonty sal gimnastycznych i zapleczy sportowych, a przy SP Nr 2 w Łowiczu zmodernizowano boisko.

W dalszym ciągu w wielu łódzkich szkołach stwierdzano zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń bloków wychowania fizycznego – zabrudzone ściany i sufity, w części z odpadającą farbą, zniszczona stolarka okienna, ruchome parkiety, jednakże stopniowo sytuacja się poprawia – w 2016 r. wyremontowano sale gimnastyczne w **9** szkołach na terenie miasta Łodzi.

- **Warunki pracy ucznia**

Pracownicy pionu HDM oceniali zapewnienie właściwych warunków higieny procesu nauczania - sprawdzano dostosowanie mebli szkolnych do wzrostu dzieci oraz rozkłady zajęć lekcyjnych. Nieprawidłowo zestawionych i dostosowanych stanowisk było w **3,2%** skontrolowanych oddziałów, a w **1,9%** stwierdzono nieprawidłowości w rozkładzie zajęć lekcyjnych, które dotyczyły głównie przekroczenia liczby godzin lekcyjnych pomiędzy kolejnymi dniami tygodnia o ponad **1** godzinę.

Podczas bieżącego nadzoru sprawdzano także zapewnienie warunków do pozostawiania w placówce podręczników i przyborów szkolnych – **57%** szkół stwarzało taką możliwość. Zwracano również uwagę na odpowiednią temperaturę pomieszczeń, właściwą wentylację, oświetlenie, możliwość ochrony przed nadmiernym nasłonecznieniem oraz wietrzenie pomieszczeń.

- **Substancje i preparaty chemiczne w szkolnych pracowniach**

Jak co roku prowadzony był nadzór nad odpowiednim przechowywaniem i oznakowaniem niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w szkolnych pracowniach chemicznych oraz posiadaniem aktualnego ich spisu. W nadzorowanych placówkach uczniowie systematycznie zapoznawani byli z treścią kart charakterystyk w/w substancji, a w pracowniach chemicznych w widocznym miejscu znajdowały się regulaminy oraz instrukcje bhp, określające zasady bezpiecznego korzystania z wyposażenia. Należy zauważyć, iż coraz więcej szkół po oddaniu do utylizacji przeterminowanych substancji chemicznych niebezpiecznych, rezygnuje z zakupu nowych i przeprowadzania doświadczeń, w zamian podczas zajęć wykorzystując prezentacje multimedialne.

WARSZTATY SZKOLNE I CENTRA SZKOLENIA ZAWODOWEGO

Na terenie woj. łódzkiego w 2016 r. nadzorowano **19** (w 2015 r. – **24**) placówek kształcenia ustawicznego, tj.: warsztaty i centra szkolenia zawodowego, funkcjonujące samodzielnie, a także **27** warsztatów szkolnych, wchodzących w skład zespołów szkół ponadgimnazjalnych.

Stan sanitarno - techniczny większości z nich nie budził zastrzeżeń, za wyjątkiem CKU w Łodzi, które w 2016 r. weszło w skład nowopowstałego Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łodzi. Poprawę natomiast uzyskano – poprzez zrealizowanie obowiązków decyzji PWIS w Łodzi - w ZSRCKUiP w Łowiczu i CKP w Piątku.

PLACÓWKI Z POBYTEM CAŁODOBOWYM

Na terenie woj. łódzkiego w 2016 r. funkcjonowały **143** placówki z pobytem całodobowym, do których zalicza się:

- **placówki opiekuńczo-wychowawcze, w tym domy dziecka i pogotowia opiekuńcze,**
- **domy studenckie,**
- **bursy i internaty,**
- **młodzieżowe ośrodki wychowawcze i socjoterapii,**
- **specjalne ośrodki wychowawcze i szkolno-wychowawcze.**

Domy dziecka i placówki opiekuńczo-wychowawcze funkcjonowały w budynkach przystosowanych, najczęściej z terenem rekreacyjnym. Poprawę stanu sanitarno-technicznego uzyskano m.in. w: POW w Strobowie (pow. skierniewicki) i POW w Franciszkowie (pow. kutnowski).

Bursy i internaty wchodzą w skład zespołów szkół i specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, a także funkcjonują samodzielnie. Placówki tego typu nadal wymagają przeprowadzenia prac remontowych oraz doposażenia w nowe meble, a ich stan sanitarno-techniczny był zazwyczaj dostateczny. W Bursie Samorządu Województwa Łódzkiego w pow. łowickim stwierdzono zły stan techniczny i sanitarny pomieszczeń natryskowni i sanitarnych. Natomiast poprawiły się warunki, dzięki przeprowadzonym remontom w Międzyszkolnej Bursie w Wieluniu.

Stan sanitarno-techniczny **domów studenckich** oceniono jako dobry.

Specjalne ośrodki wychowawcze i szkolno-wychowawcze zapewniają naukę i opiekę dzieciom niepełnosprawnym fizycznie bądź umysłowo, a zatem obiekty, w których funkcjonują, w większości są dostosowane do zindywidualizowanego trybu nauczania. Stan sanitarno – techniczny w większości placówek był prawidłowy, za wyjątkiem SOSW Nr 6 w Łodzi, które objęte jest postępowaniem egzekucyjnym. W kilku placówkach przeprowadzono remonty generalne, m.in.: w budynku SP SOSW w Tomaszowie Mazowieckim (termomodernizacja), w Zespole Placówek Edukacyjno-wychowawczym w Łęczycy.

Stan sanitarno-techniczny i higieniczny **Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych i Socjoterapii** był zadowalający. MOS Nr 3 w Łodzi zmienił siedzibę na budynek zlikwidowanego MOW Nr 1.

PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO

Na koniec 2016 r. pod nadzorem znajdowało się **118** placówek tego typu (w 2015 r. – **122**). W większości były to świetlice środowiskowe, a także ogniska wychowawcze, ośrodki dydaktyczno-rehabilitacyjne dla dzieci niepełnosprawnych, ośrodki adaptacyjne.

Stan sanitarno-techniczny generalnie nie budził zastrzeżeń. Poprawę stanu sanitarno-technicznego uzyskano, m.in. w **1** świetlicy TPD w Piotrkowie Tryb. – przeprowadzono remont całego obiektu.

W 2016 r. zakończyły działalność 2 świetlice środowiskowe: w Kutnie, w Poddębicach, a dwie w Zduńskiej Woli zawiesiły działalność.

PLACÓWKI WYCHOWANIA POZASZKOLNEGO

W 2016 r. pod nadzorem znajdowało się 67 placówek (w 2015 r. - 71), w większości to: domy kultury i pałace młodzieży, ogniska pracy pozaszkolnej, warsztaty terapii zajęciowej i inne. Placówki cieszą się dużym zainteresowaniem dzieci i młodzieży, które biorą udział w zajęciach artystycznych, rekreacyjno-sportowych, a także w działalności kulturalnej i imprezach okolicznościowych.

Stan sanitarno-techniczny w większości placówek był prawidłowy.

PLACÓWKI WYPOCZYNKU LETNIEGO I ZIMOWEGO

Wypoczynek letni i zimowy zorganizowano prawidłowo, placówki zapewniły właściwe warunki sanitarno-higieniczne uczestnikom wypoczynku.

W 2016 roku na terenie woj. łódzkiego zostało zgłoszonych 918 turnusów wypoczynku (693 letnich, 225 zimowych), w których łącznie wypoczywało 26710 dzieci i młodzieży.

Wypoczynek organizowano przeważnie (67%) w miejscu zamieszkania w formie półkolonii w świetlicach szkolnych i środowiskowych, domach kultury, salach sportowych itp., będących pod stałym bieżącym nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Turnusy wyjazdowe odbywały się w postaci, m.in.: kolonii, obozów: pod namiotami i innego typu. W pojedynczych przypadkach stwierdzono nieprawidłowości i podjęto stosowne działania lub informowano o nich Kuratorium Oświaty.

PODSUMOWANIE

W placówkach oświatowo-wychowawczych systematycznie prowadzone są prace remontowe zmierzające do poprawy stanu sanitarno - higienicznego. Niemniej jednak, z uwagi na ograniczone środki finansowe są one wciąż niedostateczne, w stosunku do potrzeb, w związku z czym wiele szkół i przedszkoli (zwłaszcza łódzkich) znajduje się nadal w złym stanie technicznym.

Warunki do utrzymania higieny osobistej są dobre - wszystkie szkoły zapewniają uczniom dostęp do ciepłej, bieżącej wody w każdym pomieszczeniu sanitarno-higienicznym przynajmniej przy 1 umywalce, w większości sanitariatów jest stały dostęp do mydła, papieru toaletowego, a w przypadkach ich nie zapewnienia wydawane są stosowne zalecenia pokontrolne.

Pomimo zwiększającej się liczby nowopowstałych obiektów sportowych w dalszym ciągu w wielu szkołach brak jest dostatecznej bazy do prowadzenia zajęć w-f, głównie dotyczy to szkół podstawowych zlokalizowanych na terenach wiejskich.

Przygotował:

Marcin Głuszczyk

Kierownik Oddziału Higieny Dzieci i Młodzieży WSSE

W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA I OŚWIATY ZDROWOTNEJ

I. REDUKCJA ZAGROŻEŃ ZDROWOTNYCH WYNIKAJĄCYCH Z UŻYWANIA WYROBÓW TYTONIOWYCH ORAZ NARAŻENIA NA BIERNE PALENIE

Zmniejszenie rozpowszechnienia palenia tytoniu jest jednym z celów Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu na lata 2014-2018. Palenie tytoniu zostało uznane jako najważniejszy, poddający się redukcji, czynnik ryzyka chorób sercowo-naczyniowych, nowotworowych, chorób układu oddechowego oraz czynnik mający negatywny wpływ na zdrowie noworodków.

Według badań GUS z 2014 roku, zaprezentowanych w Raporcie PZH – „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania” z 2016 roku używanie palenie tytoniu w Polsce wykazuje tendencję spadkową i wynosi wśród mężczyzn **28,8%** oraz **17,2%** wśród kobiet. Polska lokuje się pod tym względem na 11-tym (mężczyźni) i 21-ym (kobiety) miejscu w Europie

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim realizowane są w ramach Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu, które skierowane są do grupy dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych.

1. Ogólnopolski Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu.

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim realizowane były w ramach Ogólnopolskiego Programu Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu i adresowane są do populacji dzieci i młodzieży oraz dorosłych.

A. Program edukacji przedszkolnej „Czyste powietrze wokół nas”.

W roku szkolnym 2015/2016 w województwie łódzkim odbyła się już VIII edycja Programu. W zajęciach edukacyjnych uczestniczyło 15 716 dzieci oraz 10 447 rodziców i opiekunów dzieci z 483 przedszkoli, oddziałów przedszkolnych oraz innych form wychowania przedszkolnego i szkół podstawowych.

B. Program „Nie pal przy mnie, proszę”.

Uczniowie klas I – III z **286** szkół podstawowych województwa łódzkiego uczestniczyli w realizacji programu „Nie pal przy mnie, proszę”. Łącznie w zajęciach edukacyjnych w roku szkolnym 2015/2016 wzięło udział **17 312** uczniów oraz **8 227** rodziców i opiekunów.

C. Program Edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”.

Program adresowany był do uczniów starszych klas szkół podstawowych (klasy IV – VI) oraz uczniów szkół gimnazjalnych. W roku szkolnym 2015/2016 realizowany był w **313** placówkach szkolnych: **94** gimnazjach i **219** szkołach podstawowych.

W działaniach brało udział **17 225** uczniów (**9 007** ze szkół gimnazjalnych i **8 218** ze szkół podstawowych) oraz **5 635** rodziców i opiekunów.

D. Z inicjatywy Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Łodzi od 2008 roku w szkołach podstawowych województwa łódzkiego realizowany jest Wojewódzki Program Edukacyjny „Zadbaj o swoje płuca”.

W roku szkolnym 2015/2016 w programie uczestniczyło **10 647** uczniów oraz **1 669** rodziców i opiekunów ze **111** szkół podstawowych woj. łódzkiego.

E. Światowy Dzień bez Tytoniu obchodzony 31 maja adresowany jest do populacji młodzieży i osób dorosłych. W 2016 r. pracownicy Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego promowali zdrowy styl życia wolny od tytoniu poprzez happeningi, konkursy, punkty informacyjno-edukacyjne oraz za pośrednictwem lokalnych mediów. Odbiorcami działań było **13 069** osób.

F. Światowy Dzień Rzucania Palenia obchodzony corocznie w trzeci czwartek listopada adresowany jest do osób dorosłych. W 2016 r. w województwie łódzkim **9 756** mieszkańców stało się odbiorcami tych działań. Pracownicy Inspekcji Sanitarnej pionu promocji zdrowia organizowali przede wszystkim punkty informacyjno-edukacyjne, w których osoby palące oraz narażone na bierne palenie mogły zmierzyć poziom tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Idea Światowego Dnia Rzucania Palenia była również szeroko promowana w mediach lokalnych naszego województwa oraz w Internecie.

G. Szkolenie z zakresu problematyki uzależnienia od tytoniu dla funkcjonariuszy i pracowników garnizonu łódzkiego KWP w Łodzi. 9 uczestników. Organizator – WSSE w Łodzi.

H. Ogólnopolskie badanie postaw wobec palenia tytoniu wśród młodzieży szkolnej – GYTS (Global Youth Tobacco Survey). Badaniem objęto w województwie łódzkim **384** gimnazjalistów.

II. PROFILAKTYKA OTYŁOŚCI WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ ORAZ PROMOCJA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ, PRAWIDŁOWEGO ODŻYWIANIA I ZDROWEGO STYLU ŻYCIA

Raport PZH - „Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania” z 2016 roku przedstawia nadwagę jako jeden z najbardziej rozpowszechnionych problemów zdrowotnych związanych ze stylem życia. Otyłość może być traktowana jako niezależna jednostka chorobowa (E66 według X rewizji Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób i Problemów zdrowotnych ICD-10), ale również jako czynnik ryzyka chorób przewlekłych w tym sercowo-naczyniowych (miażdżycy i nadciśnienia tętniczego), niektórych nowotworów (np. sutka, trzonu macicy, jajnika, prostaty, pęcherzyka żółciowego, żołądka, jelita grubego), cukrzycy typu 2, chorób zwyrodnieniowych stawów i wielu innych. Niekorzystny wpływ nadwagi na zdrowie potwierdzają wyniki najnowszego Badania Globalnego Obciążenia Chorobami (Global Burden of Disease Study 2013), umieszczające ją na trzecim miejscu wśród najpoważniejszych czynników ryzyka łącznego obciążenia chorobami w roku 2013 zarówno dla ludności Polski, jak i ogółu krajów Europy Środkowej i Europy Zachodniej. W naszym kraju odpowiada ona za utratę 9,1% lat przeżytych w zdrowiu.

1. Ogólnopolski Program „Trzymaj Formę”

Począwszy od roku 2006 realizowany jest Program „Trzymaj Formę” skierowany do uczniów starszych klas szkół podstawowych oraz uczniów szkół gimnazjalnych. Partnerami Programu są: Główny Inspektorat Sanitarny oraz Stowarzyszenie „Polska Federacja Producentów Żywności” w ramach realizacji strategii WHO dotyczącej diety, aktywności fizycznej i zdrowia. Celem programu „Trzymaj Formę!” jest edukacja w zakresie kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia oraz zbilansowanej diety. W roku szkolnym 2015/2016 zrealizowana została w województwie łódzkim X edycja programu, w której uczestniczyło łącznie **41 365** uczniów z **483** szkół podstawowych i gimnazjów oraz **18 377** rodziców i opiekunów.

2. VI Wojewódzki Konkurs Kulinaryny „Jem smacznie, zdrowo i kolorowo” dla uczniów gimnazjów i szkół podstawowych.

16 grudnia 2016 r. w Zespole Szkół Gastronomicznych w Łodzi odbył się finał VI Wojewódzkiego Konkursu Kulinarного „Jem smacznie, zdrowo i kolorowo”. Zadaniem uczestników tegorocznej edycji było przygotowanie dania wegetariańskiego obiadowego, opracowanego według własnej receptury.

O pierwsze miejsce walczyło **14** dwuosobowych zespołów kucharskich – uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z **7** powiatów województwa łódzkiego. Uczestnicy finału wojewódzkiego zostali wybrani spośród **104** zespołów uczniów **16** powiatów województwa łódzkiego.

III. PROFILAKTYKA UZALEŻNIEŃ OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Priorytetowym kierunkiem działań Inspekcji Sanitarnej w województwie łódzkim w zakresie profilaktyki używania substancji psychoaktywnych było przeciwdziałanie używaniu tzw. nowych narkotyków. Zmiany prawne umożliwiające zamykanie oficjalnych punktów sprzedaży nie zlikwidowały problemu używania przez młodzież tego typu substancji. Łatwa dostępność z nielegalnych źródeł, w tym także za pośrednictwem internetu, sprawiają, że „dopalacze” są obecne w środowisku młodzieży stanowiąc duże zagrożenie. Badania przeprowadzone przez Główny Inspektorat Sanitarny wykazują niepokojąco rosnącą tendencję liczby zatruc „dopalaczami”. Według opracowania Głównego Inspektora Sanitarnego „Nowe narkotyki w Polsce; tendencje – zagrożenia – procedury postępowania” w 2014 roku w województwie łódzkim odnotowano **686** podejrzeń zatruc tzw. „dopalaczami”, natomiast w 2015 roku liczba ta wzrosła do **1499** przypadków. Natomiast w 2016 roku Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi odnotowała **1480** podejrzeń zatruc środkami zastępczymi.

A. Od 2013 roku w województwie łódzkim realizowana jest **Wojewódzka Kampania Edukacyjna „Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy Zdrowie”**, której głównym celem jest zapobieganie używaniu środków psychoaktywnych oraz kształtowanie bezpiecznych zachowań zdrowotnych wśród młodzieży szkół gimnazjalnych naszego województwa.

W roku szkolnym 2015/2016 w realizacji Wojewódzkiej Kampanii Edukacyjnej „Dopalaczom mówimy STOP – wybieramy Zdrowie” uczestniczyło **258** szkół gimnazjalnych. Łącznie w działaniach edukacyjnych objętych zostało **32 510** uczniów oraz **18 498** rodziców i opiekunów. **85%** szkół zadeklarowało chęć realizacji Wojewódzkiej Kampanii Edukacyjnej w następnym roku szkolnym.

- B.** W dniu 28 października 2016 r. w hotelu andel's Łódź odbyła się konferencja pod hasłem „**Dopalacze – dlaczego są tak niebezpieczne**”, zorganizowana przez Główny Inspektorat Sanitarny oraz Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Łodzi w ramach działań edukacyjnych związanych ze zwalczaniem zagrożeń wynikających z używania nowych narkotyków.

- W konferencji uczestniczyło **260** osób reprezentujących m.in. władze samorządowe szczebla wojewódzkiego, środowiska naukowe, podmioty lecznicze, placówki oświatowo-wychowawcze, Policję, Służby Celne, Państwową Inspekcję Sanitarną. Uczestnicy konferencji wysłuchali kilku wykładów na temat nowych zagrożeń związanych z używaniem dopalaczy, zagadnień prawnych dotyczących nieletnich i małoletnich, przyczyn „atrakcyjności” używania środków zastępczych, skutków zdrowotnych działania nowych narkotyków, problemu zatruc z punktu widzenia ratownictwa medycznego, rozwijania umiejętności wychowawczych rodziców, wsparcia mentorów, rozwijania umiejętności życiowych, jako wiodących strategii profilaktycznych.
- C.** W ramach profilaktyki uzależnień w związku z zagrożeniem życia i zdrowia dzieci i młodzieży, wynikającym z coraz powszechniejszej dostępności do substancji o działaniu psychoaktywnym pracownicy pionu promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej PIS podejmowali dodatkowo wiele różnorodnych działań edukacyjnych: spotkania z młodzieżą, apele do uczniów i studentów, apele do instytucji i osób fizycznych o niewynajmowanie lokali z przeznaczeniem na sprzedaż dopalaczy, organizacja punktów konsultacyjno – informacyjnych, prelekcje, wykłady, prezentacje multimedialne itp.
- D. Szkolenie „Dopalacze – nowe substancje psychoaktywne”**
Adresatami szkolenia byli funkcjonariusze służb więziennych województwa łódzkiego. W szkoleniu uczestniczyło **67 funkcjonariuszy**. Organizator – WSSE w Łodzi.
- E. Szkolenie „Środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne – nowe zagrożenia” dla kuratorów sądowych. 28 uczestników.** Organizator PSSE w Brzezinach.
- F. Badanie ankietowe „Młodzież a dopalacze – postawy i zachowania”.** Badaniem objęto **340** uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych
- G. „Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych” KIK 68.**
Od **2014 roku** Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa łódzkiego realizuje Projekt „**Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych środków psychoaktywnych**” KIK 68. Głównym celem projektu jest ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych przez kobiety w wieku prokreacyjnym, tj. między 15 a 49 rokiem życia.
- W ramach projektu w 2016 roku kontynuowana była kampania informacyjno-edukacyjna „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”, w ramach której zorganizowano **82** imprezy prozdrowotne dla społeczności lokalnej, **3** konferencje naukowe, **44** prelekcje i spotkania edukacyjne z młodzieżą, **6** konkursów oraz **2** szkolenia.

Szczególnym przedsięwzięciem były 3 spotkania edukacyjne z zakresu profilaktyki uzależnień w kinie „Szpułka” Łódzkiego Domu Kultury dla **460** uczniów ze szkół ponadgimnazjalnych z terenu Łodzi oraz innych powiatów województwa łódzkiego. Ideą przedsięwzięcia było ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, popularyzacja wiedzy w zakresie rozpoznawania zagrożeń zdrowotnych, zapobieganie im oraz kształtowanie prozdrowotnych zachowań młodzieży w wieku szkolnym. Uczestnicy spotkań mieli okazję obejrzeć film „Candy” poświęcony problematyce uzależnienia od narkotyków oraz film „Wszyscy jesteśmy Chrystusami”, poruszający tematykę uzależnienia od alkoholu. Oglądane przez młodzież obrazy były inspiracją do dyskusji prowadzonej przez psychologa i terapeutę uzależnień.

- Jednym z komponentów projektu KIK 68 jest program edukacyjny dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. W roku szkolnym 2015/2016 zrealizowana została III edycja programu, w którym uczestniczyło **7 394** uczniów oraz **2 872** rodziców ze **165** szkół województwa łódzkiego.

Łącznie działaniami projektu w 2016 roku zostało objętych **20 696** osób.

IV. PROFILAKTYKA HIV/AIDS.

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa łódzkiego wszystkie działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS realizuje w ramach Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczania AIDS na lata 2012-2016.

A. Ogólnopolska kampania społeczna

„Coś was łączy? Zrób test na HIV” Krajowego Centrum ds. AIDS realizowana i koordynowana przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa łódzkiego w 2016 roku. Łącznie odbiorcami kampanii w województwie było około **12 200** osób.

B. Wojewódzka Olimpiada Wiedzy o HIV/AIDS

Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE w Łodzi zorganizował dwuetapową Wojewódzką Olimpiadę Wiedzy o HIV/AIDS, adresowaną do uczniów szkół ponadgimnazjalnych województwa łódzkiego.

Etapy powiatowe Wojewódzkiej Olimpiady Wiedzy o HIV/AIDS odbyły się 8 listopada 2016 r. w 20 Powiatowych Stacjach Sanitarno-Epidemiologicznych województwa łódzkiego. W kwalifikacjach powiatowych uczestniczyło 159 uczestników z 60 szkół z terenu 20 powiatów. Dwudziestu najlepszych uczniów zakwalifikowało się do etapu wojewódzkiego, który odbył się 30 listopada w Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łodzi. Zdobywcy I, II i III miejsca otrzymali nagrody, a pozostali uczestnicy upominki ufundowane przez WSSE w Łodzi.

C. Inne działania: Powiatowy Festiwal Filmowy „Żyję bo lubię! AIDS to nie dla mnie!” w powiecie wierszowskim, 2 edukacyjne programy lokalne o zasięgu powiatowym w powiatach: piotrkowskim i zduńskowolskim, konkursy, w tym IX edycja Międzypowiatowego Konkursu wiedzy o AIDS i chorobach przenoszonych drogą płciową, zajęcia edukacyjne dla młodzieży, XIV Konferencja „Ryzykowne zachowania zdrowotne”, punkty informacyjne na imprezach prozdrowotnych.

D. Szkolenie z zakresu profilaktyki HIV/AIDS dla funkcjonariuszy oraz pracowników Zakładu Karnego Nr 1 w Łodzi. 22 uczestników. Organizator – WSSE w Łodzi.

Łącznie odbiorcami działań w zakresie HIV/AIDS w województwie łódzkim było ponad 15 000 osób.

V. ŚWIATOWY DZIEŃ ZDROWIA W 2016 ROKU – PROFILAKTYKA CUKRZYCY.

Działania realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w ramach Światowego Dnia Zdrowia skierowane były do społeczności lokalnej, a w szczególności do: podopiecznych i personelu DPS-ów, podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych, pacjentów oraz personelu medycznego placówek opieki zdrowotnej, klientów aptek, interesantów Inspekcji Sanitarnej oraz dzieci przedszkolnych, uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi w ramach cyklicznie organizowanych „Spotkań ze zdrowiem” przygotowała cykl wykładów pod hasłem „Cukrzyca – problem cywilizacyjny XXI wieku”. Uczestnicy wysłuchali wykładów Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Konsultanta Wojewódzkiego w Dziedzinie Diabetologii oraz Konsultanta Wojewódzkiego w Dziedzinie Endokrynologii i Diabetologii Dziecięcej. W ramach Światowego Dnia Zdrowia pracownicy Inspekcji Sanitarnej zorganizowali w województwie łódzkim różne formy działań: wykłady, prelekcje, pogadanki, konkursy, imprezy prozdrowotne, punkty konsultacyjne, którymi objęto ogółem 4387 odbiorców.

VI. XIII WOJEWÓDZKA KONFERENCJA PROFILAKTYCZNA „WYBRANE PROBLEMY ZDROWOTNE DZIECI I MŁODZIEŻY” adresowana była do przedstawicieli władz samorządowych z terenu województwa łódzkiego, Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych oraz pracowników pionu Oświaty Zdrowotnej, dyrektorów, nauczycieli i pedagogów z placówek oświatowych oraz wszystkich osób zainteresowanych tematyką zdrowia dzieci i młodzieży. Zaproszeni prelegenci zaprezentowali sześć wykładów: „Próchnica zębów wśród dzieci – jako problem społeczny”, „Zaburzenia odżywiania – otyłość i anoreksja wśród dzieci

i młodzieży”, „Wady postawy wśród dzieci – przyczyny oraz ich zapobieganie”, „Co mogą robić dorośli aby dzieci nie czuły się opuszczone”, „Motyw – akcja jak przejść ze świata wirtualnego do realnego” oraz „Uzależnienia od nośników elektronicznych – plaga czy nasza codzienność”. W konferencji uczestniczyło **146** osób.

VII. AKCJA LATO 2016.

Celem działań podejmowanych przez pion promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej jest promowanie postaw prozdrowotnych oraz podniesienie poziomu świadomości dzieci i młodzieży w zakresie podejmowania ryzykownych zachowań. Na koloniach i półkoloniach letnich województwa łódzkiego odbywały się imprezy pod hasłem „Zdrowe i bezpieczne wakacje”, przeprowadzano pogadanki i zajęcia warsztatowe na temat bezpiecznego wypoczynku, emitowano filmy edukacyjne o tematyce zdrowotnej.

W ramach otwartego cyklu spotkań ze zdrowiem „Aktywni latem” zorganizowano zajęcia w łódzkim parku Źródlika dla mieszkańców Łodzi, których celem było propagowanie zdrowego stylu życia, w tym głównie aktywności fizycznej, poprzez zachęcenie do codziennego uprawiania sportu na świeżym powietrzu. Dzieci spędzające wakacje w mieście oraz dorośli mieszkańcy naszego miasta mieli okazję uczestniczyć w zajęciach fitness oraz Tai Chi. Działaniami objętych zostało ogółem **8320** odbiorców.

- VIII. **ROFILAKTYKA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ** – akcje informacyjno – edukacyjne, zachęcające do szczepień ochronnych przeciwko grypie. Ogółem działaniami objęto ponad **48 000** odbiorców.
- IX. **PROMOCJA SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH** – akcje informacyjno – edukacyjne, mające na celu podniesienie świadomości znaczenia oraz zachęcające do szczepień ochronnych obowiązkowych i zalecanych wśród rodziców. Działaniami objęto ponad **22 500** odbiorców.
- X. **EUROPEJSKI DZIEŃ WIEDZY O ANTYBIOTYKACH** – akcje informacyjno – edukacyjne w okolicach Europejskiego Dnia Wiedzy o Antybiotykach na temat zjawiska antybiotykooporności oraz racjonalnego zażywania leków. Ogółem działaniami objęto **13 855** adresatów.
- XI. **INNE DZIAŁANIA**
Pion promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego w 2016 roku podejmował również wiele innych działań, m.in. w zakresie promocji higieny jamy ustnej, w tym profilaktyki próchnicy i chorób przyzębia (**2 426** odbiorców); profilaktyki chorób nowotworowych (**10 113** odbiorców); profilaktyki zatruc pokarmowych (**5 045** odbiorców); profilaktyki chorób odzwierzęcych (**25 917** odbiorców).

Przygotowała:

Małgorzata Nowakowska-Dróżdż

Kierownik Oddziału Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE

NADZÓR NAD ŚRODKAMI ZASTĘPCZYMI

W 2016 roku Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni z **14** powiatów województwa łódzkiego w ramach realizacji ustawowego zakazu wytwarzania lub wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych prowadzili w **22** sklepach stacjonarnych działania kontrolne przy udziale Policji. Ww. produkty wprowadzane były do obrotu przez spółki zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz osoby fizyczne i prawne prowadzące działalność gospodarczą i mające siedzibę w: Krakowie, Łodzi, Pabianicach, Poznaniu i Sosnowcu. Natomiast w stosunku do osób fizycznych wprowadzających je do obrotu prowadzili postępowania administracyjne.

Przeprowadzono łącznie **132** kontrole i pobrano do badań **147** próbek w celu identyfikacji zawartych w nich substancji psychoaktywnych. Wykonane badania laboratoryjne potwierdziły ich obecność w zabezpieczonych produktach. Na badania wydatkowano **40 562,45** zł. Koszty te nie zostały wyegzekwowane. Zabezpieczono łącznie **4654** opakowania produktów.

Konsekwencją przeprowadzonych działań było wydanie **189** decyzji administracyjnych, które dotyczyły między innymi:

- zaprzestania prowadzenia działalności w pomieszczeniach lub obiektach służących wytwarzaniu lub wprowadzaniu do obrotu środków zastępczych,
- nałożenia kar pieniężnych za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych.

Łączna kwota nałożonych przez PIS kar pieniężnych za wprowadzanie do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych wynosiła w wysokości **1.915.000 zł**.

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny rozpatrzył **32** odwołania od decyzji organu I instancji i w **19** przypadkach nie uznał zarzutów Strony i utrzymał w mocy decyzje PPIS, w **7** przypadkach uchylił decyzje PPIS i przekazał je do ponownego rozpatrzenia.

Ponadto PWIS w Łodzi stwierdził:

- niedopuszczalność wniesienia odwołania,
- umorzył postępowanie odwoławcze
- pozostawił odwołanie bez rozpatrzenia z powodu wydania odwołania o tożsamej treści. Rozpatrzono również jedno zażalenie na postanowienie wydane przez PPIS województwa łódzkiego dotyczące odmowy uwzględnienia sprzeciwu i stwierdzono jego niedopuszczalność. Ponadto PWIS w Łodzi w toku prowadzonych postępowań administracyjnych wydał decyzję stwierdzającą nieważność decyzji PPIS w zakresie przypadku na rzecz Skarbu Państwa i zniszczenia produktów.

PWIS w Łodzi udzielił odpowiedzi na **5** skarg do WSA w Łodzi. W uzasadnieniu odpowiedzi odniósł się do zarzutów Strony i podtrzymał swoje stanowisko.

Po rozpatrzeniu spraw WSA w Łodzi oddalił skargi Strony lub je odrzucił z powodu braków formalnych lub fiskalnych a w jednym przypadku uchylił decyzję PWIS z powodu nie odniesienia się przez organ I instancji do wszystkich zarzutów Strony.

Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Łodzi mając na względzie poziom i efektywność działań nadzorczych prowadzonych w obszarze nadzoru nad środkami zastępczymi kontynuował szkolenia i narady z inspektorami, radcami prawnymi i pracownikami zajmującymi się zagadnieniami środków zastępczych oraz współpracował z Policją, Izbą Celną i Kliniką Ostrych Zatruc w zakresie prowadzonych działań.

Kontynuowane były przez PPIS województwa łódzkiego działania edukacyjne i informacyjne mające na celu przedstawienie zagrożeń wynikających z używania środków zastępczych przez młodzież w wieku szkolnym.

W ramach powyższych działań organizowane były spotkania i prelekcje, kolportaż ulotek i materiałów informacyjnych wśród młodzieży w wieku szkolnym, organizowanie konkursów z nagrodami oraz poprzez prezentacje filmów szkoleniowych dla pedagogów i nauczycieli.

O skuteczności powyższych działań świadczy spadek liczby podejrzeń zatruc środków zastępczymi (dopalaczami) w grupie wiekowej 13-16 lat.

Działania edukacyjne i informacyjne koordynowane były przez Oddział Promocji Zdrowia i Oświaty Zdrowotnej WSSE w Łodzi.

Przygotowała:

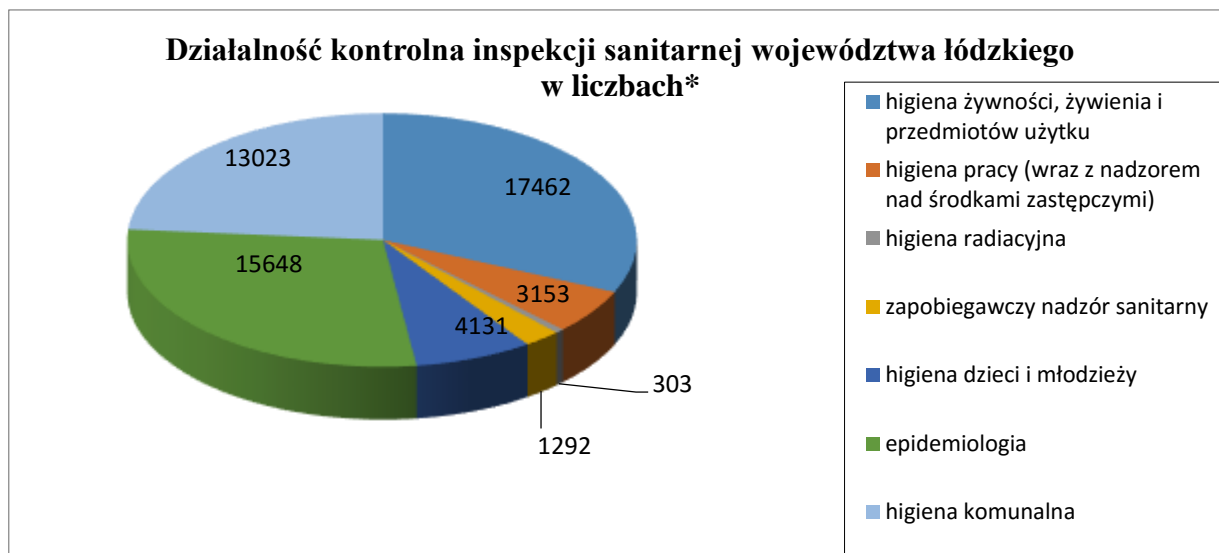
Barbara Piórkowska

Kierownik Zespołu ds. nadzoru nad „środkami zastępczymi”

PODSUMOWANIE

DZIAŁALNOŚĆ PAŃSTWOWEJ INSPEKЦИИ SANITARNEJ WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO W LICZBACH W ROKU 2016

W 2016 r. pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, w ramach sprawowanego nadzoru, dokonali w obiektach zlokalizowanych na terenie województwa łódzkiego **56297** kontroli sanitarnych i wizytacji, w tym poszczególne komórki organizacyjne przeprowadziły:

* wykres nie uwzględnia liczby wizytacji wykonanych w ramach Oświaty Zdrowotnej i Promocji Zdrowia

Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa łódzkiego przeprowadzili **1285** wizytacji w placówkach realizujących programy prozdrowotne.

W związku ze sprawowanym nadzorem wydano **9749** decyzji administracyjnych (**PPIS - 9167, PWIS - 582**) oraz **4518** decyzji płatniczych (**PPIS - 4427, PWIS - 91**).

W postępowaniu represyjnym stosowano karanie mandatowe. Ukarano mandatami **995** - osób na kwotę **226750 zł**. Nałożono **120** kar pieniężnych na kwotę **2144050 zł**.

W ramach postępowania egzekucyjnego w administracji wydano **132** tytuły wykonawcze celem przymuszenia do wykonania obowiązku.

Tabela poniżej ilustruje działalność w tym zakresie, w poszczególnych zagadnieniach:

Lp.	Zagadnienia	Decyzje				Postanowienia	Tytuły wykonawcze	Nałożone mandaty
		Merytoryczne		Płatnicze				
		PPIS	PWIS	PPIS	PWIS			
1.	epidemiologia	617	8	226	0	208	96	12
2.	higiena żywności, żywienia i przedmiotów użytku	5482	5	2391	11	111	2	918
3.	higiena komunalna	2360	32	216	32	550	6	56
4.	higiena pracy	426	8	247	17	49	3	3
5.	higiena dzieci i młodzieży	94	25	71	31	73	24	6
6.	ochrona radiacyjna	0	319	0	0	0	0	0
7.	zapobiegawczy nadzór sanitarny	32	184	1245	0	71	0	0
8.	nadzór nad środkami zastępczymi	156	1	31	0	123	1	0
OGÓLEM:		9749		4518		1185	132	995